

Са спадчынай — у Незалежнасць

У канферэнц-зале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбылася прэм'ера дакументальна-ігравого іміджавага фільма "Спадчына", знятага на кінастудыі "Беларусьфільм". Стваральнікі фільма паспрабавалі ўкласці ў 52-хвілінную стужку ўсе асноўныя дасягненні краіны ў галіне культуры за гады незалежнасці.

Валянціна КРАСОЎСКАЯ

Аўтар сцэнарыя, лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі Рэспублікі Беларусь, уладальнік медаля Францыска Скарыны — Наталля Голубева, рэжысёр фільма — Людміла Кліцкова, кінааператар — Аляксандр Уласаў, гукааператар — Дзмітрый Петрусенка, музыка — Максім Валодзін.

Фільм распавядае пра тое, як суверэнная Беларусь аднаўляла вялізныя пласты нацыянальнай культуры і гісторыі пасля развалу СССР. У фільме прынялі ўдзел кіраўнікі знакавых устаноў культуры, культурныя дзеячы, такія як архітэктар Віктар Крамарэнка, балетмай-

стар Валянцін Елізар'еў, рэжысёр Мікалай Пінігін, народны мастак Беларусі Леанід Шчамялёў, оперная дзіва Ніна Шарубіна, народныя артысты краіны Таццяна Мархель, Інэса Душквіч, мастацтвазнаўца Вольга Бажэнава. У стужцы яны распавядаюць пра тое, як будаваліся і аднаўляліся знакавыя аб'екты культуры Беларусі за час яе незалежнасці: Нацыянальная бібліятэка, музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Вялікі тэатр оперы і балета, Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы, Нацыянальны мастацкі музей, Мірскі і Нясвіжскі замкі і такія духоўныя святыні, як крыж Ефрасінні Полацкай і Слуцкае Евангелле.

— Вельмі хацелася зрабіць фільм, у якім было б усё галоўнае, усё ўнікальнае, то, чым мы можам ганарыцца амаль за 30 гадоў сваёй незалежнасці, — распавяла Наталля Голубева. — У гісторыі гэта — міг, і тое, што мы, беларусы, здолелі зрабіць за гэты час — не проста ўражае, а прымушае захапляцца тымі людзьмі, якія аднаўлялі гістарычнае аблічча краіны і будавалі новую, незалежную Беларусь.

На выставе

У Нацыянальным мастацкім музеі адбылося ўрачыстае адкрыццё выставы "Шрага Царфін. Рух да святла". Яму папярэднічала сустрэча прэсы з асобамі, якія маюць непасрэднае дачыненне да гэтай культурніцкай імпрэзы. Гэта галоўны куратар выставы Юрыі Абдурахманаў, вядучы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага мастацкага музея Надзея Усава, унучатая пляменніца мастака Эла Царфін і ягоны ўнук Іў Дзюлак.

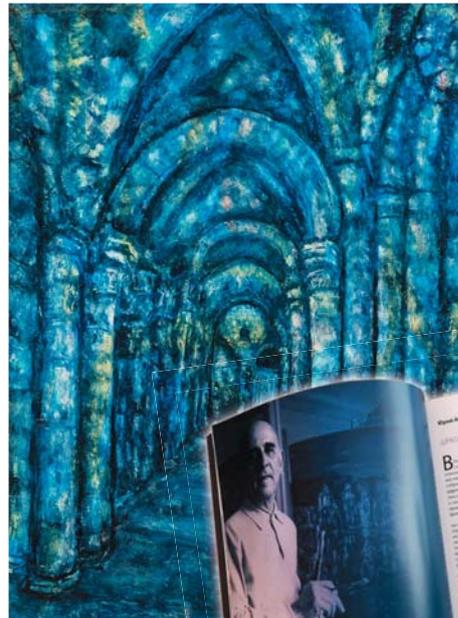
Пётра ВАСІЛЕЎСКІ / Фота аўтара і Наталлі ОВАД

Спадар Дзюлак узгадаў, што паводле расповедаў ягоных бацькоў, калі ён сам быў немаўлём, дзед спяваў яму калыханкі на беларускай мове. "Я вельмі рады, — сказаў далей Іў Дзюлак, — што праз нас, сваякоў Царфіна, мастак вяртаецца на сваю радзіму, і што менавіта на беларускай зямлі я пачынаю сваю радню з розных краін. Тут, у Мінску, сустрэліся расійская, ізраільская і французкая галіны нашага роду". Сам спадар Дзюлак спецыяліст па дзіцячай кардыялогіі, неаднойчы рабіў аперацыі на адкрытым сэрцы.

Загадчык навукова-метадычнага аддзела Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Юлія Юшкевіч паведаміла "К", што ў гэтым наступнага года будзе праведзены першы рэспубліканскі краязнаўчы форум у рамках Года малой радзімы. Заяўкі на ўдзел у мерапрыемстве музея прымае да 27 снежня.

Калектыў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні дырэктару Дэпартаменту па архівах і справаводстве Міністэрства юстыцы Рэспублікі Беларусь Віктару Іосіфавічу Курашу ў сувязі з напактаўшым яго горам — смерцю маці.

Парыж — эстрада, Смілавічы — радзіма

Шрага Царфін. "Вялікія сніны неф".

Яму як чалавеку, які займаецца дзяцямі паводле прафесіі і душэўнага паклікання, асабліва прыемна, што ў Смілавічах мемарыяльная зала Царфіна знаходзіцца ў Цэнтры творчасці дзяцей і моладзі.

Каталог выставы. Дызайнер — Наталля Овад.

Юрыі Абдурахманаў распавёў пра асаблівасці выйленчай мовы Шрагі Царфіна і пра тое, якія ўзоры сусветнай класікі маглі паўплываць на фарманне ягонага непаўторнага стылю.

Эла Царфін згадала, што на вялікі жаль імя яе сваяка як, дарэчы, і іншых яўрэяў — прадстаўнікоў Парыжскай школы, так шанаваных у Беларусі, у Ізраілі фактычна невядомыя шырокай грамадстве. Хіба што шчыльнаму колу прафесіяналаў. Зараз яна робіць захады для арганізацыі ў гэтай краіне выстаў, якія можна лічыць асветніцкімі і культурна-прапагандысцкімі.

Пра тое, як фарміравалася экспазіцыя, расказала Надзея Усава.

Выстава "Шрага Царфін. Рух да святла" з'яўляецца часткай святкавання Нацыянальным мастацкім музеем Рэспублікі Беларусь свайго 80-гадовага юбілею.

Наша кіно: гісторыя і перспектывы

11 — 12 снежня ў Цэнтры даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі пройдзе навукова-практычная канферэнцыя "95 гадоў беларускаму кіно: гісторыя, сучаснасць, перспектывы".

На мерапрыемстве будуць узнятыя праблемы сучаснага кінематографа і вызначаны шляхі іх вырашэння. Гаворка пойдзе пра дзяржаўна-прыватнае спонсараў, падрыхтоўку маладых кадраў і прыцягненне асігнаванняў для прасоўвання карцін. Плануецца абмеркаванне прапарцыянальнасці ў развіцці асобных сегментаў кінагаліны, спосабаў работы з падрастаючым пакаленнем, павышэння канкурэнтаздольнасці мала- і сярэднябюджэтнага кіно ды якасці сцэнарыяў нацыянальных фільмаў.

Арганізатары канферэнцыі — Нацыянальная акадэмія навук, Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры, міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм".

Газета КУЛЬТУРА

ШТОГЛІНІШНЯЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэдакцыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Адкасны сакратар — Юрыі КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Юген РАГІН; аглядалінік рэдакцыі: Дар'я АМІЛЬКОВІЧ, Алег КЛІМАЎ, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрыі ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, карэспандэнт: Валянціна КРАСОЎСКАЯ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карыктар — Таццяна ПАШУШЫНКА.
Сайт: www.kimpres.by. Е-пашта: kultura@kimpres.by. Адрас: рэдакцыя: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Радацкія-на-выдавецкай установе "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна;
першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бюргалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісу паваралюць прозвішча, понаско імя і імя па бацьку, паштарныя адрасы (імянар паштарна, дату выдання, кім і калі выданыя пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія пункты гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2019. Наклад 3262. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпісана ў друку 06.12.2019 у 16.30. Замова 4300.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Венскі баль змяніў месца правядзення, а таксама фармат, але ж 20 пар юнакоў і дзяўчат, якія прайшлі кастынг і будуць яго адкрываць, працягваюць на штотыднёвых рэпетыцыях вывучаць не толькі танцавальныя па, а таксама і правілы свецкага этыкету.

Валянціна КРАСОЎСКАЯ /
Фота аўтара

За колькі дзён да балю...

14 снежня ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы павінен быў прайсці першы ў нашай краіне Венскі баль пры падтрымцы кампаніі А1 і пасольства Аўстрыі ў Беларусі. На днях арганізатары паведамілі, што мерапрыемства вырашана правесці ў іншым фармаце: па запрашэнні Кіраўніка дзяржавы венскі баль стане часткай прэзідэнцкага балю ў Палацы Незалежнасці 27 снежня. Дваццаць пар дэбютантаў, якія ўжо з пачатку лістапада рыхтуюцца распачаць паланэзам Венскі баль, змогуць прадэманстраваць яго ў Палацы Незалежнасці. На прэзідэнцкім балі ім спатрэбяцца ўсе тыя ж умовы, якія патрабуюцца для Венскага балю. Ды не толькі танцавальныя.

На мінулым тыдні прайшла чарговая рэпетыцыя дэбютантаў у Палацы культуры прафсаюзаў. Дзве

гадзіны — урокі танцаў пад кіраўніцтвам беларускага харэографа Аляксея Кісялёва. Тут усё зразумела — на балі патрэбна прыгожа рухацца ў танцы. Але ж навучанне будучых дэбютантаў на гэтым зусім не заканчваецца. Адрозненне пасля ўрокаў танца юнакі і дзяўчаты накіроўваюцца на заняткі, дзе іх вучаць правілаў свецкага этыкету. Ці патрэбна гэта адно для таго, каб уразіць гасцей балю?

Заснавальніца першай беларускай Школы этыкету, сённяшняя настаўніца дэбютантаў Аксана Зарэцкая

надзвычай цікавыя персаналі, а аблічча кожнага я выдатна памятаю яшчэ з моманту адбору і памятаю, аб чым чалавек разважаў. Спадзяюся, што з кожным заняткам, які і з кожным паходам у публічнае месца, яны будуць усё больш усведамляць значэнне культурнай адукацыі і перадаваць яе людзям навокал. Спадзяюся, што яны стануць, як кажучы, цветнай нацыяй. Цвет нацыяй — гэта не нейкая эліта, якая жыве адарвана ад рэчаіснасці, а сапраўднае багацце краіны, яе паўсядзённасць, адукава-

іх узаемадзеянне, а пра павагу адзін да аднаго, уласныя межы і спосабы выказваць сваю ўдзячнасць. Здаецца, юнакі і дзяўчыны добра гэта адчуваюць, і таму з адказнасцю выконваюць шматлікія практычныя заданні.

— У нас ужо былі два заняткі па этыкеце, у тым ліку наведвалі музей, — працягвае Аксана Зарэцкая. — Мы абмяркоўвалі правілы паводзін на балях увогуле, уменне весці свецкую размову, спасціглі не толькі прынамі свецкі этыкет, але ж таксама і бытавы, штодзённы, які трэ-

Дэбютанты вучацца правільна спускацца па лесвіцы.

лічыць, што культура паводзін — найважнейшы навык, неабходны не толькі для такіх значных святочных мерапрыемстваў, як баль, але і ў штодзённым жыцці адукаванага, выхаванага чалавека. Больш за тое, менавіта этыкет дапамагае захоўваць і ўзбагачаць культуру краіны, праз яго правілы паводзін павінны перадавацца іншым.

— Патэнцыял у дэбютантаў — гэта тое, таму мы іх адабралі. Сярод іх ёсць

насць, словам — я лепшыя людзі. А лепшыя яны таму, што ўбіраюць у сябе цэлыя пласты і нюансы гэтай культуры. Мне хацелася б верыць, што нашы дэбютанты — людзі, якія, мабыць, здольныя больш за іншых устрымаць, а таму і аддаваць, ажыццяўляць пастаянны культурны абмен.

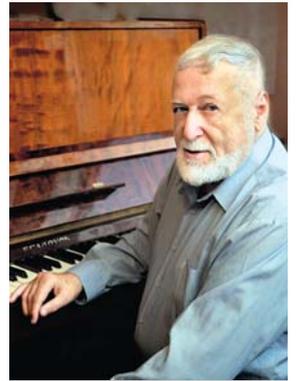
На занятках ідзе размова не толькі пра фармальныя правілы размяшчэння людзей у прасторы і алгарытмы

ба практыкаваць рэгулярна. Атрымалася так, што бадай спонтанна арганізавалі сустрэчу ў кафэ, дзе чыталі ўголас і каментавалі "Ганну Карэніну". На жаль, часу зусім няма, каб даць досыць матэрыялу, але ж я пакінула нашым дэбютантам шмат спасылак на відэа і артыкулы, дзе падрабязна разбіраюцца цікавыя наш тэмы. Дарэчы, яны самастойна правялі ініцыятыву яшчэ і да таго, каб разабраць тэму сталавага этыкету.

Можна зрабіць выснову, што для моладзі гэтыя практычныя навыкі маюць значную каштоўнасць не толькі ў кантэксце будучага балю, але і ў кантэксце ўсяго жыцця: і свецкага, і асабістага. Дэбютантам пашчасліва адчуць тое зараз, падчас заняткаў з Аксанай Зарэцкай, і ў гэтым сэнсе змена фармату мерапрыемства не адыгрывае ніякай ролі.

Адрас любові — Беларусь

Сімфанічны аркестр Нацыянальнай тэлерадыёкампаніі нашай краіны пад кіраўніцтвам Аляксандра Сасноўскага падрыхтаваў маштабную праграму з твораў нашага кампазітара Уладзіміра Браілоўскага і прадставіў яе ў Вялікай зале Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

Уладзімір Браілоўскі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Карэнны масквіч, ён скончыў тамтэйшую кансерваторыю і паехаў па размеркаванні ў Кіргізію, дзе жыў і працаваў усё 1970-я. А ў 1980-м патрапіў у Магілёў, апантаны жаданнем ператварыць гэты горад у яшчэ адну музычную сталіцу Беларусі. Геаграфія яго жыццёвых вандроўак знайшла адлюстраванне і ў творчасці, і, адпаведна, у цяперашняй вечарыне, якая так і называлася — "Музычнае падарожжа". Сярод твораў розных жанраў былі дзве суветныя прэм'еры, прычым буйной формы. Пра ўсё гэта і многае іншае расказаў вядучы — лектар-музыказнаўца Вольга Брылон.

Сімфонія "Успаміны пра Кіргізію", якая складаецца з чатырох частак, вабіла не толькі магутным гучаннем аркестра, яркімі каларыстычнымі замалёўкамі, дакладнасцю драматургіі, але і адметнымі музычнымі сувязямі розных нацыянальных культур. Яшчэ адной прэм'ерай канцэрт распачаў: прагучала Сюіта "У яўрэйскім мястэчку" для струннага аркестра, фартэпіяна і ударных. Кожная з яе сямі частак адпавядала пэўнаму дню тыдня, пачынаючы з нядзелі. Таму фіналам стаў святочны "Шабат". Пакладзены ў аснову сюіты старадаўні яўрэйскі фальклор набыў сапраўдны сімфанічны разгорт і, у некаторых частках, трагедыйнае ўвасабленне.

Другая частка канцэрта, які ішоў без перапынку, утрымлівала эстрадна-сімфанічны кампазіцыі, музыку да спектакляў. У песнях і рамансах, пераважна лірыка-патрыятычных, саліравалі знаныя оперныя зоркі Ніна Шарубіна, Уладзімір Пятроў, а таксама артыстка Магілёўскай філармоніі, лаўрэат міжнародных конкурсаў Наталля Цямрук. Накцюрн "В Нескучном саду" з яго эстрадна-сімфанічным ухілам (сола фартэпіяна — Аляксандр Данілаў, якому падуладны ўсе стыльыя кірункі) стаўся рамонтным успамінам пра Маскву — горад дзяцінства і вучобы кампазітара. Завяршылася вечарына "Іспанскай сюітай" з пяці частак, створанай з музыкі да спектаклю "Дон Хіль Зялёныя штаны".

Публіка нанова адкрыла для сябе імя Уладзіміра Браілоўскага — як выдатнага кампазітара-прафесіянала з моцнай школай, добрым веданнем аркестра. Як майстра разнастайных тэмбравых спалучэнняў, інструментальных падгалоскаў, а галоўнае — яркіх музычных вобразаў. Усе былі перакананы: такая музыка павінна гучаць часцей! Невыпадкова музыканты рыхтуюць запіс гэтых твораў, прыдатных і для выхаду ў эфір, і для прыватнага выкарыстання.

Фота Аляксандра ЛІЦІНА

Оперны форум: перазагрузка?

11 снежня ў Вялікім тэатры Беларусі стартуе Мінскі міжнародны Каляндны оперны форум. Прычым стартуе ў 10-ты раз — маленькі юбілей!

Надзея БУНЦЭВІЧ

Галоўнай асаблівасцю сёлетняга свята стане... адмова ад вакальнага конкурсу, які суправаджаў форум ужо некалькі гадоў. Літаральна ў апошні момант было вырашана праводзіць конкурс

оперных салістаў біенале — раз у два гады. Затое менавіта пераможцы мінулых такіх конкурсаў адкрылі фестываль сваім гала-канцэртамі. Яшчэ адзін гала — прызнаных оперных зорак розных краін — стане, паводле традыцыі, фінальным акордам.

Цяперашні форум стане самым, бадай, працяглым — больш за тыдзень. Гасцямым спектаклем запрошаны "Севільскі цырульнік" Нацыянальнага тэатра Украіны. У операх з рэпертуару нашага Вялікага тэатра, уключаных у фестывальную праграму, прымуць удзел замежныя

салісты. Будзе і аперэта — "Лячучая мыш" І. Штрауса. Не забыліся і на Камерную залу, што носіць імя нашай легендарнай прымадоны Ларысы Александровіч: тут пройдзе камічная опера Г. Даніэлі "Viva la Mamma!"

Упершыню за ўсе гады правядзення форуму было вырашана не запрашаць за фестывальныя сродкі замежных крытыкаў. Затое павінна адбыцца адкрыццё новых айчынных імёнаў: тэатр вырашыў правесці конкурс маладых крытыкаў, пераможцы якога атрымаюць запрашальнік на спектаклі гэтага сезона.

Як бачым, разнастайных змен на сёлетнім форуме, пры ўсёй яго беражлівасці ў захаванні традыцый, будзе багата. Ды ўсё ж галоўнай яго асаблівасцю, падобна на тое, стане перасярэдняе суседства з балетнай прэм'ерай: 8 і 10 снежня на сцэне тэатра паўстане "Стварэнне свету", адноўленае Валянцінам Елізар'евым. А следам, 11 снежня, пачнецца яшчэ адно "стварэнне свету", на гэты раз — оперна-фестывальнага: Каляндны форум, безумоўна, прынясе шмат цікавостак.

Сёння ў Гомелі завяршаецца XIV Міжнародны фестываль "Славянскія тэатральныя сустрэчы": пяць дзён, дзесяць спектакляў. І 30 гадоў самому форуму: першае такое свята прайшло ажно ў 1989-м. А ўчора ў рамках фестывальна адбылася юбілейная вечарына, прысвечаная 80-годдзю Гомельскага абласнога драматычнага тэатра — аднаго з ініцыятараў, заснавальнікаў і арганізатараў гэтага, між іншым, старошага ў Беларусі форуму тэатральнага мастацтва.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Сёлетнія "Славянскія тэатральныя сустрэчы" праходзяць пад дэвізам: "Тэатр

Тэатр па-славянску

як свята". Гэты слоган надрукаваны на буклеце, яго вымаўляюць перад кожным фестывальным паказам. І зусім не выпадкова! Міжнароднае журы, складзенае з вядомых тэатральных дзеячых Беларусі, Грузіі, Расіі, Украіны, падвядзе свае вынікі сённяшняга ўвечары. Але арганізатары вырашылі аглядаць строгіх судзяў і абвешчваюць пераможцамі аб-

салютна ўсіх — часам перад пачаткам паказу прывезенага спектакля. Кожны калектыў-удзельнік атрымлівае дыплом "За веру ў чалавека і адданасць тэатру". А таксама два спецыяльныя: доктарыўны паднос з вывай аднаго са славянскіх багоў і пляшчэтку з... зернем таленту — паводле славянскай традыцыі дарыць каравай, бо зерне — гэта будучы хлеб. А якія за-

латыя словы (штораз — розныя, прызначаныя менавіта для таго ці іншага творчага праекта) знаходзіць мастацкі кіраўнік фестывалю і Гомельскага драмтэатра Сяргей Лагуценка, уручаючы гэтыя і іншыя падарункі. Чаго-чаго, а гасціннасці, сяброўства і крэатыўу ў вывучэнні гэтых папуляў беларусам не займаць. Вядома, што і ў адказ фестываль атрымлівае толькі добрыя словы і прапановы. Упершыню соды прыехаў, да прыкладу, Таган-

роўскі тэатр імя А. Чэхава — і адразу ў гамельчан паболела сяброў: мастацкі кіраўнік славуэтага расійскага калектыўу Сяргей Герт, не паспеўшы змяніць сцэнічны строй ілжэсудна Станарэла на сучасны дэлавы касцюм, запрасіў Гомельскі абласны драмтэатр на свой фестываль, што ладзіцца на рэдзіме А. Чэхава. У такіх добрых сяброўскіх стасунках — сутнасць "Славянскіх тэатральных сустрэч".

Малюнак Уладзіміра Караткевіча, на якім паказаны яго бацькоўскі дом.

Доўгая дарога да дома Караткевіча

Адзін з найзначнейшых юбілеяў, якія будуць адзначацца ў нашых краях 2020-м — 90-годдзе з дня нараджэння Уладзіміра Караткевіча. Як налета збіраюцца ўшанаваць памяць аб слаўным земляку на ягонай малой радзіме — пакрысе высвятляецца ўжо сёння.

Антон РУДАК / Фота аўтара

ЗЯМЛЯ, БАГАТАЯ НА ПОМНІКІ

Для ўдзельнікаў экскурсійнага маршруту, якія дабраліся ў Оршу з Мінска, першым прыпынкам на шляху да мэты зрабілася вёска Смаляны, што ляжыць за 20 кіламетраў ад райцэнтра. Тут мясцовае ксяндзаўца Віктар Мяжвіч паказаў расійскаму аснўніку выгнанага паселішча.

А іх у Смалянах стае, як мала дзе на Віцебшчыне — тут і слаўты замак XVII стагоддзя “Белы Ковель”, які належаў магнатскаму роду Сангушкаў, і дзейная драўляная Спаса-Праабражэнская царква 1790-х гадоў пабудовы ў стылі барока, вядомая сваімі ўнікальнымі роспісамі. А таксама — руіны царквы сярэдзіны XIX стагоддзя і касцёла Найсвяцейшай Дзевы Марыі ардна дэманіканцаў, збудаванага да 1786 года, з будынкам кляшара, пе-

рабудаваным у 1930-я гады пад патрэбы машына-трактарнай станцыі.

З гэтых помнікаў найбольшае ўражанне пакідае, бадай што, гмах касцёла, які з’яўляецца архітэктурнай дамінантай усіх Смалянаў. На жаль, будынак на працягу ўжо доўгіх дзесяцігоддзяў стаіць разбураны, хаця не спыняюцца размовы аб патрэбах яго рэстаўрацыі ці кансервацыі. Экскурсавад распавядае, што яшчэ ў 1980-я гады былі ідэямі скляпенні храма, але сёння асаблівым застаецца толькі невялікі іх фрагмент.

У зямлі пасрод будынка з’яўляюцца вялізныя правалы, якія адкрываюць уваходы ў крыпту — а мясцовыя падземныя свечалы, нібы тут існуюць і лаганыя хады, якія некалі злучалі касцёл з царквой і замкам, ды такія прасторныя, што па іх можна было ехаць двойкай коней... Па вузенькіх вінтавых сходах у тоўшчы мураваных сценаў абалал уваходу ў храм яшчэ можна асыярожна падняцца на хоры і ўявіць, як некалі тут граў арган і пільні над галавамі вернікаў музыка і спева.

Не падземнымі хадамі, але вузенькай кладкай з дзвюх бетонных бляек экскурсанты прабіраюцца праз балота да візітнай карткі Смалянаў — замка “Белы Ковель”. Ад палаца, моцна пашкоджанага напачатку XVIII стагоддзя, захавалася часткова толькі адна вежа, але і яна ўражае сваімі памерамі ды велічыняй абрэсамі. На гэтых балотных пустаках навокал замка так і ўяўляеш сабе карніны з Караткевічаўскага “Дзікага палявання”. Хто ведае — мо пісьменнік натхніўся на напісанне апавесці і тутэйшымі краўцамі?

НЕ ТОЛЬКІ ПОМНІКІ, АЛЕ І ЛЮДЗІ

Яшчэ адна несумненная цікавостка Смалянаў — на старых могілках за вёскай. Тут пахаваны Тамаш Зан — слаўты папчлік Адама Міцкевіча, адзін злідараў таварыстваў філататаў і філарэтаў. У Смалянах паэт агньнуўся напрыканцы жыцця, пасля вяртання з высылкі, куды папраўі за ўдзел у згладаных таемных таварыствах. Між іншым, такое пакаранне ён заслужыў, высякародна ўзяўшы на сябе віну многіх сяброў. А вызваліўся і атрымаў дазвол вярнуцца з высылкі ён таксама нездарма — за вялікія заслугі і працу, праробленую на Урале па пошуку запасаў золата і меднай руды.

У Смалянах Тамаш Зан спачывае побач са сваёй жонкай і немаўлём-сынам. А непадалёк краінаўчы не так даўно адшукалі, адкапаўшы з зямлі і расчысціўшы ад моху, надмагілле Міхала Чарноцкага, брата слаўтага гісторыка, археолага і этнографы Зарыяна Даленга-Хадакоўскага. Побач — іншыя старыя надмагіллі з польскамоўнымі надпісамі, адно з якіх — “На памяць аб памёрлых дзеціх”. Сымвалічна, бо двух сыноў Тамаша Зана напаткаў злы лёс, яны былі забітыя — прычым аднаго з іх застралілі проста на бацькавай магіле. Але ўсё-ткі Тамаш Зан пакінуў па сабе слаўных нашчадкаў — ягоныя ўнучка і праўнучка Казіміра Ілаковіч і Гелена Станкевіч зрабілі вядомымі літаратаркамі, а праўнучка і поўны цёзка ў гады Другой сусветнай вайны змагаўся супраць нашызму ў шэрагах польскай Арміі Краёвай і быў адным з кіраўнікоў яе разведкі.

ДЗЕ НАРАДЗІЎСЯ, ТАМ І ЗГАДЗІЎСЯ

Пасля пачастунку ў смалянскай школе ўдзельнікі фесту накіраваліся ў Оршу, дзе іх ужо чакалі ў музеі Уладзіміра Караткевіча. Вядомы факт, што ў будынку, дзе цяпер знаходзіцца гэтая ўстанова, некалі быў разліны дом, у якім і з’явіўся на свет будучы класік. Экскурсію для гасцей правяла дырэктарка музея Ліна Гатоўская, якая распавяла аб радаводзе Караткевіча і пачатку ягонага жыццёвага шляху.

Можна было б бясконца апісваць безліч унікальных экспанатаў, якія змяшчае экспазіцыя — тут і аўтаграфы Караткевіча, і рэчы, якія належалі яго сям’і, і здымкі, і творы мастакоў, яму прысвечаныя... Не менш важна, што музей мае і сваю суверэнную прадукцыю — на памяць аб візіце сюды кожны наведнік можа прыдбаць сімпатыйны магніт альбо кубачак з партрэтаў Уладзіміра Караткевіча. Самы час, бо з музея экскурсія імякля накіроўваецца ў бок супраўднай перліны ўстаго маршруту, яго кульмінацыйнай кропкі.

БАЦЬКОЎСКІ ДОМ І “ЛЕТНЯЯ РЕЗІДЭНЦЫЯ”

Калі ў радзіліні, дзе з’явіўся на свет Валодзя Караткевіч, цяпер размешчаны ягоны музей, то сучасны аршанскі радзіліны дом знаходзіцца акурат праз вуліцу ад хаты, дзе пісьменнік жыў у пасляваенныя гады. Вуліца за сваю гісторыю змяніла шэраг назваў, доўгі

час звалася вуліцай Касманаўтаў, але цяпер носіць імя Уладзіміра Караткевіча.

Дом № 10 быў у 1946 годзе набыты ў вёсцы і перавезены ў Оршу, дзе на новым месцы яго склаў бацька пісьменніка. Тут Караткевіч правёў свае школьныя гады, тут гаспаўваў, прыязджаючы з вучобы ў Кіеве. Наведваўся ён сюды і з Мінска, у тым ліку — у апошні год жыцця, калі моцна перажываў смерць жонкі.

Але каштоўны не толькі сам дом, а нават вуліца, якая стаіць побач у двары — менавіта ў ёй, на гарышчы, быў абсталяваны імправізаваны рабочы кабінет пісьменніка, і акурат тут у 1950 годзе 20-гадовы Уладзімір Караткевіч напісаў першы варыянт адной са сваіх найбольш знакамітых апавесцяў — “Дзікага палявання Караля Стаха”. Цікава, што на першым паверсе прычым жыў парсочок! Пляменніца пісьменніка, Алена Сінкевіч, якая таксама паўдзельнічала ў паездках, звярнула ўвагу на малюнак Уладзіміра Сямёнавіча, які ён дасылаў з лістамі сваякам у Кіеў: на іх выдзелены выгляд дома і яго план з падрабязнымі пазначкамі-тлумачэннямі. А тая самая “творчая” пуця на гэтых малюнках пазначана трапным подпісам: “Сіе мая летняя рэзідэнцыя”.

У ГАСЦЯХ У БУДУЧАГА КЛАСІКА

Бацькоўскі дом Уладзіміра Караткевіча адчыніў для ўдзельнікаў экскурсіі свае дзверы, хаця звычайна сюды так проста не трапіш. Дом, які доўгі час належаў сваякам пісьменніка, у кастрычніку 2018 года выку-

Дапоўніць рэальнасць

У адным з папярэдніх нумароў мы ўжо звярталі ўвагу на тое, што апошнім часам усё большую папулярнасць набываюць сродкі дапоўненай рэальнасці — прыстасаванні для смартфонаў, якія дазваляюць з дапамогай камеры ўзнаўляць у рэальнай прасторы накладзеныя на яе віртуальныя аб’екты. Гэта дае магчымасць уладальнікам тэлефонаў, якія падтрымліваюць адпаведную функцыю, праглядаць на экране ўяўныя аб’екты ў рэальным ачаўні, і нават рабіць з імі здымкі — напрыклад, сфатаграфавачь сябе побач з віртуальнай выявай ці зняць з ёй відэа.

Мінулым разам мы распавядалі аб праектах, якія з дапамогай сродкаў дапоўненай рэальнасці дапамагаюць пабачыць разбураныя помнікі архітэктурны на тым месцы, дзе яны некалі знаходзіліся. Але аб’екты дапоўненай рэальнасці не абавязкова мусяць быць статычнымі — яны таксама могуць рухацца, візуальна ўзнаўляць персанажы і цэлыя гістарычныя падзеі. Асабліва карысна і эфектыўна такія сродкі могуць быць прымененыя ў сферы адукацыі ці ў музейнай справе.

Антон РУДАК

Апісанні ў падручніку падзеі і рэаліі, калі іх паказваюць у рэальным памеры і ў дзейнасці, будуць нашмат больш зразумелымі для школьнікаў. Тое ж самае тычыцца і музейных прадметаў — наведвальнікам будзе нашмат прасцей зняміцца з экспанатамі, калі яны пабачаць на іх, як дзейнічала тая ці іншая прылада працы, як выглядалі

“За навацы ў музейнай дзейнасці” быў узнагароджаны сумесны праект Кобрынскага ваенна-гістарычнага музея імя А.В. Суворова і кампаніі ARTEAM “Оживший мундир”. Для праекта былі створаныя віртуальныя малюны, якія паказваюць абмундзіраванне са збораў музея на рухомай фігуре чалавека.

Для стварэння 3D-малюнкаў паіравалі валанціры праекта. Цяпер наведвальнікі музея з дапамогай мабільнага прыстасавання могуць падрабязна і з усіх бакоў разгледзець як выглядалі даспехі сярэднявечнага рыцара, вайсковая ўніформа гусара альбо чырвонаармейца часоў Вялікай Айчыннай вайны. І не толькі разгледзець, але і зрабіць з такім персанажам фота на памяць. Такі эфект магчымы дзякуючы тэхналогіі відэа з прызрыстасцю, накладзенага на рэальнае ачаўненне.

Кіраўнік праекта ARTEAM Канстанцін Пятрашка адзначае, што ў планах у яго каманды — стварэнне платформаў з адмін-панэллю, якая дазволіць установам культуры і адукацыі самастойна, выкарыстоўваючы сродкі дапоўненай рэальнасці, ствараць новыя сцэнарыі і праекты з самым розным кантэнтам, які здолее зрабіць экспазіцыі ці навучальныя праграмы больш даступнымі і захапляльнымі. Каманда плануе перадусім даць карыстальнікам тэхнічныя ра-

Дзякуючы праекту дапоўненай рэальнасці “Оживший мундир”, створанаму ў супрацоўніцтве з Кобрынскім ваенна-гістарычным музеем, фігуры ў абмундзіраванні розных эпох ажываюць поруч з наведвальнікамі. / Фота AR.TEAM

шэнне, а змест праектаў, яго напаяўненне, будзе залежыць ужо ад планаў саміх музеяў ці школ. Разам з тым, каманда можа даваць кансультацыі і дапамагаць абіраць правільныя накіраванні і сцэнарыі стварэння кантэнта.

Самай перспектыўнай формай стваральнікі праекта лічаць інтэрактыўныя гіды, дзе кожнаму пункту маршруту могуць апаўвадаць тэўныя відарысы — архіўныя кінахронікі, фота, відэа з прызрыстасцю — узнёўленыя сродкамі дапоўненай рэальнасці. У якасці прыкладу такога гіда каманда ARTEAM падчас хакатону (сустрэчы распаўсюдчыкаў), арганізаванага ў кастрычніку Мінскім міжнародным адукацыйным цэнтрам імя Ёханса Рау, распрацавала праект мабільнага дадатку, які ў форме квэсту ад першай асобы распавядае аб трагедыі лагера смерці ў Трасцяніцы.

Змест і маршрут праграмы былі распрацаваныя на падставе архіўных

дакументаў, у тым ліку крымінальнай справы аднаго з удзельнікаў забойстваў у Трасцяніцы — яго паказанні даюць магчымасць дакладна аднавіць месцы і абставіны тых трагічных падзей. Квэст змяшчае таксама архіўныя фота і кадры кінахронікі, а напрыканцы карыстальніку прапановуецца ўдзел у аптыганні па выкладзеным матэрыяле. Карыстальнік праграмы ўступае ў дыялог з персанажам, ён мусіць абіраць варыянты развіцця падзей, і ад выбару залежыць наступныя крокі — такім чынам сучасны чалавек уключаецца ў кантэкс гістарычных абставін.

СМАРТФОН НА ўРОКУ — У ДАПАМОГУ

Цяпер каманда ARTEAM прыступае да супрацоўніцтва з інавацыйным праектам па ўкараненні тэхналогій дапоўненай рэальнасці ў

Касцёл у Смалянах.

Руіны замка "Белы Ковель".

Дом, дзе жыў Караткевіч, на аршанскім вуліцы яго імя.

У музеі Уладзіміра Караткевіча ў Оршы.

пціў разам з суседнім участкам зямлі Андрэй Балабін, які таксама нарадзіўся ў Оршы. Ён хоча паспрыць стварэнню ў горадзе новага асяродку культуры і памяці аб слаўным земляку. Мяркуюцца, што ў будынку будзе створана новая экспазіцыя дома-музея Караткевіча. Як яе арганізаваць — пакуль пытанне дыскусійнае. Пляменніца пісьменніка Алена Сінкевіч выказвае пажаданне, каб тут узнікла літаратурна-музычная гасцёўня, дзе маглі б адбывацца выступы творцаў, а экспазіцыя, магчыма, была арганізаваная як музей аднаго твора.

Аршанка і колішняя загаліца навукова-экспазіцыйнага аддзела

музея Максіма Багдановіча Паліна Сцелпаненка, абапіраючыся на свой досвед музейнай працы, звяртае ўвагу: асабліва каштоўнасць будынка паліагае ў тым, што гэта рэдкі прыклад дома, які непасрэдна звязаны з жыццём і творчасцю беларускага пісьменніка, і прытым захаваны амаль у першапачатковым выглядзе, а не быў перабудаваны, адноўлены ці перавезены на іншае месца.

Дом сапраўды захоўвае памяць аб пісьменніку. З відэафонага, што пакуль можна літаральна памацаць рукамі — печка, якую акуралі працяпілі да прыходу гасцей. Часткова захавалася і мэбля, нешта довадзіцца збіраць у іншых месцах: так, тут

ужо стаіць стол, за якім некалі працаваў Караткевіч — потым доўгі час ім валодаў яго сябар Адам Мальгізіс. Захаваўся і ложка, на якім спаў пісьменнік.

Дом на вуліцы Караткевіча, 10 застаўся чакаць у цішы. Хочацца спадзявацца, што неўзабаве ён дачакаецца таго моманту, калі ў сцянах ягоных задыхае новае жыццё. Дом-музей Уладзіміра Караткевіча, калі б ён адчыніў свае дзверы напярэдні 90-годдзю з дня нараджэння класіка, зрабіўся б сапраўдным пунктам прыцягнення для турыстаў, якія наведваюць нашу краіну, а таксама саміх аршанцаў.

K

школах Беларусі. Навукова-метадычнае суправаджэнне праекта ажыццяўляе Акадэмія паслядыпломнай адукацыі, навуковым кансультантам выступае старшы выкладчык кафедры сучасных метады і тэхналогій адукацыі Анжаліка Мешчарокава. Актыўна рэалізуюцца праекты з выкарыстаннем сродкаў дапоўненай рэальнасці ў Брэсцкім абласным ліцэі імя П.М. Магарава.

Сродкі дапоўненай рэальнасці сёння ўсё часцей пашыраюцца ў сферы адукацыі. З дапамогай QR-кодаў, змешчаных у падручніках па біялогіі, вучні могуць пабачыць з дапамогай смартфона аб'ёмныя малюны розных жывёл і іншых прадстаўнікоў фаўны, выкарыстоўваюцца падобныя малюны і ў дапамогах па іншых прадметах. З іх дапамогай вучні могуць праходзіць тэсты, атрымліваць дадатковыя веды. Як выглядае, пры разумным выкарыстанні смартфонаў можа не толькі замяніць і адцягнуць увагу школьніка на ўрок, але і дапамагчы ў засваенні матэрыялу.

Сярод іншых сацыяльных праектаў, выкананых камандай AR.TEAM — супрацоўніцтва з Музеям тэатра ў расійскай Казані, дзе выкарыстоўваліся сродкі дапоўненай і віртуальнай рэальнасці, а таксама элементы рэабілітацыі. У Беларусі кампанія таксама супрацоўнічала з грамадскай арганізацыяй "Ахова птушак Башкаўшчыны", стварыўшы для яе шэраг малюнкаў розных відаў птушак, якія з'яўляюцца пры навадзены мабільнай прылады на

паштоўку з выявай адпаведнага віду. У выніку супрацоўніцтва з Белкартаграфіяй "ажываюць" атласы з відымі жывёл, неўзабаве з'явіцца падобны атлас, дзе сродкамі дапоўненай рэальнасці будзе паказвацца гісторыя вынаходніцтваў.

НЕ ў адной сталіцы шчасце

Платформа, якую стварае каманда AR.TEAM для патрэб установаў адукацыі і культуры, будзе выспатнай для карыстальнікаў. Каманда зарабляе на камерцыйных замов, што дазваляе ахвяраваць сродкі на сацыяльныя праекты. Цікавая сама гісторыя з'яўлення кампаніі — Канстанцін Пятрашка распачынаў сваю працу ў гэтай сферы пятнаццаць гадоў таму, спачатку ён са сваім братам працаваў над флэш-тэхналогіямі. Калі тыя пачалі занепадаць, у 2011 годзе кампанія вырашыла пераарыентавацца на працу з дапоўненай рэальнасцю.

Гэта даволі вузкая спецыялізацыя, і ўдзельнікі каманды бачылі ў ёй багата перавагаў. З віртуальнай рэальнасцю каманда таксама спрабавала працаваць, але гэтыя сродкі падаюцца не такімі зручнымі і даступнымі — усё-ткі для ўзнаўлення віртуальных выяваў патрэбнае адмысловае абсталяванне, грувастыя акулярны. Чалавек, апранушы іх, слаба арыентавацца ў рэальнай прасторы, бачыць толькі ўяўную карцінку. А плюс дапоўненай рэальнасці — акуралі ў спалучэнні рэальнага

атачэння з новымі, дадатковымі элементамі, і ў натуральнасці позірку.

Пакуль каманда AR.TEAM сама не займаецца актыўным пошукам кліентаў — яны знаходзяцца самі, калі зашкаўленны ў тым прадуцце, які прапануюць кампанія. Многія сацыяльныя праекты AR.TEAM заснаваны на асаблівых знаёмствах, сувязях на мясцовым узроўні. Таму шэраг згаданых праектаў і засяроджаны ў Брэсцкай вобласці — кіраўнік каманды Канстанцін Пятрашка, хаця і нарадзіўся ў Мінску, але чатыры гады таму пераехаў з сям'ёй у Кобрыв, на радзіму жонкі.

Жыццём удалечыні ад сталіцы ён цалкам задаволены, хаця раней сам лічыў, што па-за Мінскам жыць не надта камфортна — бо меркаваў па не надта аддаленым гарадах А Кобрыв Канстанцін лічыць горадам самадзятковым, ды і кошыты тут ніжэйшыя за сталічныя — а значыць, за тых ж грошы можна больш сабе дазволіць. Да таго ж, вабяць і мясцовыя помнікі, блізкасць Белаежскай пушчы, а таксама — значная колькасць цэркваў у невялікім гарадку.

Пазнаёміўшыся з гісторыяй AR.TEAM пачынаеш разумець — калі сама нававольная рэальнасць задавальняе, то прасцей думаць і аб яе дапаўненні да лепшага. Што ж — дасканаласць не мае межаў. Будзем спадзявацца, што праекты каманды будуць спрыяць духоўнаму і разумоваму ўзбагацэнню грамадства самым рэальным чынам.

K

Дзяжурны па нумары

Цяжкасці іменаслоўнай культуры

Назваць дзіцёнка — справа не простая. Асабліва ў наш час, калі ў дзіцячай пясочніцы, акром Арцёмаў і Міхаілаў, Дар'яў і Соф'яў, можна без праблем сустрэць і Елісея, і Гіафіру і нават Амелі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Вось і мне надоечы прыйшлося напоўніцу спазнаць усе пакуты няпростага выбару: нарадзіўся сын. Жонка схілялася да імені Якуб, я — да Макара, бацькі — да Уладзіміра. Так што раіліся доўга, перабіраючы, сярод іншых, і іменны нахштальт Адама ці Марціна...

Але канчатковы наш выбар быў зроблены, бадай, у самой радзіліні. Справа ў тым, што разам з жонкай у перадродавай палаце ляжала 18-гадовая дзяўчына-дагестанка, якую выдалі за муж за хлопца з Беларусі. Муж хоць і нарадзіўся ў Беларусі, але яго бацька быў родам з таго каўказскага рэгіёна.

Дык вось, гэтая маладая дзяўчына без усялякіх клопатаў і турботаў разважала на ўвесь голас у палаце пра тое, якое імя даць будучаму сыну — ці то назваць Карымам, ці то Арсланам. Бо сын Каўказа, на яе думку, павінен заставацца такім і далёка ад Радзімы.

Жонку гэта сітуацыя вельмі ўзрушыла. Мяне — таксама. І сапраўды, калі прыездзяць так лёгка называюць нацыянальнымі іменамі сваіх дзетак у іншай краіне, дык і беларусам варта не забываць пра нацыянальнае. Так што наша ўвага лагічна скіравалася ў бок беларускіх імен. Янка, Тадэвуш, Казімір, Якуб ды многія іншыя — выбіраць было з чаго. Але найбольш прыйшліся даспадобы іменны беларуска-літоўскія князёў — Вітаўта, Кейстута, Альгерда...

На апошнім вырашылі і спыніцца. Альгерд Юр'евіч, пагадзіцеся, гучыць няблага. І хоць што жончыны, што мае бацькі спачатку імя прынялі не надта прыхільна (ён што, літовец? ён што, Алікам будзе? зацкуюць у садку!), пазней пагадзіліся з нашым выбарам. Бо крывіць і было няма чым: самі ў савецкія часы назвалі сваіх сыноў незвычайна — Яраславам і Ціхонам. А ў адну цяпер можна і Эмілію сустрэць, і Іліну, і Агату, і Кандрата — так клічуць дзядзю з той групы, у якую ходзіць наша старэйшая дачка Ульяна...

Але і на гэтым назойная эпопея не скончылася. Як аказалася, Альгерд па-руску павінен быць запісаны ў ЗАГСе як "Ольгерд". Менавіта так падае пераклад гэтага імені "Слоўнік асабовых уласных імён" Міхаіла Судніка, на які зазвычай і спасылаюцца ў дзяржаўных органах. І гэта прытым, што ў балцкіх мовах, адкуль і запазычана беларусамі імя Альгерд, напачатку слова ўжываецца менавіта літара "a". Скажам, па-латыску будзе Algirds, а па-літоўску — Algirdas.

Так што, каб адстаяць Альгерда і ў рускім варыянце, прыйшлося звярнуцца па дапамогу ў Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Адтуль мне накіравалі ліст за подпісам першага намесніка дырэктара па навуковай рабоце Аляксандра Лукашанца.

Як патлумачыў Аляксандр Аляксандравіч, у адпаведнасці з іменаслоўнай традыцыяй імя Альгерд па-руску перадаецца як Ольгерд або ў адпаведнасці з правіламі транслітарацыі як Альгерд. А права выбару таго ці іншага варыянта імені пры афармленні дакументаў належыць выключна імядаўцу.

Вадзім Шклярчук, кандыдат філалагічных навук, які працуе ў Інстытуце мовазнаўства, пазней сказаў мне, што пры выдачы гэтай даведкі ў філалагічны ўзніклі пэўныя сумненні. Маўляў, калі дазволіць Альгерда па-руску і стварыць прэцэдэнт, дык пазней беларусы пачнуць называць па-руску Олега — Алегам, а Оксану — Аксаной. Але, як аказалася, прэцэдэнт ужо быў, і Інстытут мовазнаўства не першы раз выдаваў даведку пра тое, што па-руску можна пісаць і Ольгерд, і Альгерд. Як пішуць па-руску Олександр і Александр, Олексей і Алексей ды гэтак далей.

Так што ўсё скончылася добра. Альгерд застаўся Альгердам, і ў нашай сям'і яго цяпер клічуць ці то Альгердзікам, ці то Алегесым. Але пахрысціць мы яго вырашылі ўсё ж такі Уладзімірам. А падрасце, дык хай сам канчаткова вырашыць, у гонар якога князя яму больш пасуе называцца — вялікага беларуска-літоўскага ці вялікага кіеўскага...

K

Музыцы Ян Жанчак прысвяціў усё жыццё, на сцэну выйшаў яшчэ дзіцёнкам. Ён свой і на сцэнах філармоніі — калі спявае ў суправаджэнні вялікіх аркестраў, і на сцэнах рок-клубаў — калі выступае з уласнай групай. Канцэртныя відэа з выкананнем песень з рэпертуару Уладзіміра Мулявіна і ансамбля “Песняры” маюць вялікі розгалас у інтэрнэце — але найперш на саміх канцэртах, калі публіка вітае артыста авацыямі. І ўсё ж галоўнае для музыканта — свая аўтарская творчасць, свае рок-праекты. Спявак, скрыпач, аўтар музыкі, аранжыроўшчык, выдатны інтэрпрэтатар “песняроўскіх” твораў, выкладчык вакалу, дыктар, лідар рок-праектаў... Герой нашых “Суботніх сустрэч” — Ян Жанчак.

Надзея КУДРЭЙКА

“ГОСЦІЦА”, ПАРНАТ, СКРЫПКА

— Вы дэбютавалі на сцэне ў фальклорным дзіцячым тэатры “Госціца”, які быў прыкметнай з’явай нашай культуры ў 90-я гады. А кіравала ім ваша маці — Ларыса Сімаковіч, вельмі паважаная ў музычных беларускіх колах. Мабыць, гэта і вызначыла ваш далейшы лёс.

— Мне было гадоў шэсць, як я пачаў выступаць з “Госціцай”, такім чынам з маленства пазнаёміўся з сапраўдным абрадавым, аўтэнтычным фальклорам, а не эстрадай з этнічным адценнем, як часта бывае. Увогуле па жыцці ў мяне тры музычныя кірункі, і з “Госціцай” пачаўся мой фальклорны шлях, які прад’южыўся потым на ўласнай творчасці — я пісаў песні ў этна-стылістыцы, з народнымі словамі падчас працы ў тагачасным ансамблі “Песняры” Леаніда Барткевіча. Зараз, дарэчы, многія кампазіцыі адраджаю і выконваю на канцэртах у сваёй групе YANN ZHANCHAK. Другая музычная плынь — гэта рок, я раблю прыгожы цікавыя песні для людзей, для даволі шырокай аўдыторыі. А яшчэ ёсць цяжкае музыка, цяжкая і па ўспрыняцці — трэба быць падрыхтаваным слухачом, цяжкая і па гучанні — progressive rock, prog-metal і да таго падобнае, з буйнымі формамі, якія можна параўнаць з аркестравай музыкой, а ніяк не з песнямі — гэта праект In search for, ім я займаюся адзін і пяць на сабе ўжо гадоў 15.

— А навошта вы гэта робіце, навошта “цяпнеце”?

— Магчыма, для мяне гэта як апраўданне ўсіх тых

Ян ЖАНЧАК:

Фота Дзяніса ЛІЦКЕВІЧА

“Не быць мне поп-зоркай”

здольнасцяў, што маю, усіх маіх уменняў. Мне ж хочацца пісаць не толькі песенькі, але і нешта больш сур’ёзнае, больш магутнае. Так і атрымаваецца, што гэта праектапраўданне. Да таго ж, за мяккой усё і выдаецца, і нават прадаецца. Ёсць кола прыхільнікаў падобнай музыкі, ёсць свае лэйблы, свае музычныя крытыкі. Альбомы праекта In search for, дарэчы, атрымліваюць добрыя водгукі — самая новая праграма выходзіла летась. Але гэта, канешне, не надта папулярная музыка, хутчэй музыка для музыкантаў, для эстэты.

— Падобна на тое, што з такой мамай, як Ларыса Сімаковіч, у вас не было ніякіх паншваў, каб не стаць музыкантам, і каб не палобіць фальклор і беларускую мову.

— Што тычыцца, так бы мовіць, беларучыны, то мы ў сям’і зайсёды размаўлялі па-беларуску. Па-руску музыка, хутчэй музыка для музыкантаў, для эстэты.

— Падобна на тое, што з такой мамай, як Ларыса Сімаковіч, у вас не было ніякіх паншваў, каб не стаць музыкантам, і каб не палобіць фальклор і беларускую мову.

Фота Дзяніса ПРЫШЫЦЫ

Я ПРОСТА ЗАХАПЛЯЮСЯ МУЛЯВІНЫМ

— Вы бліскуча выконваеце творы ансамбля “Песняры”: “Крык птуцы” і “Пагоня” на верш Максіма Багдановіча ў вашым выкананні выклікаюць у слухачоў гарачыя эмоцыі. Ды і не толькі яны — вы спявалі ў адноўленых у XXI стагоддзі пастаноўках “песняроўскіх” праграм “Вянок”, “Гусяр” і “Песня пра доло”. Ці самыя запамінальныя для вас гэта аватары, ці самае лепшае, што ў вас атрымліваецца — рэпертуар ансамбля “Песняры”?

— Моменты ў аватары былі нямаюць — і падчас працы ў “Песнярах”, і ў сольнай дзейнасці. На сцэне я стараюся кожны твор не проста выканаць, а пражыць — не думаю толькі пра вакальныя тонкасці. Вось “Крык птуцы” ў мяне атрымліваецца менавіта пражыць. Канешне, калі я спяваю “Пагоню” і “Крык птуцы”, рэакцыя звычайна захопленая. Але не бачу тут вялікай сваёй заслугі — гэта геній Мулявіна. Мае ўласныя канцэрты з групай YANN ZHANCHAK падчас таксама праходзяць з аватары, не стану хваць.

— У вас атрымліваецца выконваць песні з рэпертуару Мулявіна быццам і сучасна — ды і знешне вы абсалютна розныя, але голас настолькі падобны на голас Уладзіміра Георгіевіча, што нават дрыжкі прабягаюць. Вы свядома гэта робіце?

А рок насамрэч, я лічу, зараз вельмі папулярны, усё вяртаецца да жывой музыкі, да жывых гітар і барабанаў. Тыя ж рэперы, паглядзіце, свае канцэрты іграюць менавіта з рок-саставамі, з сапраўднымі музыкантамі.

— Магчыма, у юнацтве я стараўся так рабіць, а цяпер яно і само атрымліваецца. Але галоўнае — мне падаецца, інакш гэтыя песні нават і не праспяваеш, каб менавіта на належным узроўні. Канешне, ёсць і такі момант, што ў нас супадае тэсітура, некаторыя іншыя галасавыя моманты, сам тэмбр месцамі падобны. Як вакаліст і выкладчык вакалу я многае пераймаю з ягонага вакальнай тэхнікі, і так спяваў мне здаецца больш цікавым, ды і больш правільным менавіта для гэтых кампазіцый.

Яшчэ трэба сказаць, што я проста захапляюся Уладзімірам Мулявіным і тым, што ён зрабіў, прычым такім — далёкі ад шлягераў. Мне ўвогуле падаецца, што яго самая сапраўдная творчасць гэта кантаты, сойты — як тая ж “Песня пра доло”, “Гусяр”, гэта такія кампазіцыі як “Крык птуцы”, “Ave Maria” — не “Волода” да прыкладу. Калі я трапіў у ансамбль Леаніда Барткевіча, усё хлопцы былі нашмат старэйшымі за мяне, і ўсе яны папрацавалі з Мулявіным, хоць і нядоўга — Сяргей Мядзведзь, Алег Усціновіч, Сяргей Осіпаў.

Усе таксама былі захопленыя ім, расказвалі масу гісторый, згадвалі з вялікім захапленнем. Я ўсім гэтым напіваўся, пачаў, дарэчы, слухаць артрок, старыя групы — Kansas, Boston, гэта ўсё было блізкае мулявінскім “Песнярам”. Магчыма, менавіта атуль у мяне і пайшла цікавасць да не самай простае музыкі.

НЕ БЫЦЬ МНЕ СТАСАМ МІХАЙЛАВЫМ

— Вы добра спяваеце, у вас абсалютна сцігнутая эзэчнасць, у вас вельмі артыстычныя паводзіны на сцэне. Мне здаецца, пры жадаанні вы маглі б на эстрадзе скараць жаночыя сэрцы і стаць сапраўднай поп-зоркай. Але ж вы ў гэты бок нават не глядзіце, цяжкі рок вам больш мілья.

— Стаць поп-зоркай кшталту Стаса Міхайлава ў мяне дакладна не атрымаецца (смах). У мяне іншы склад розуму, іншае выхаванне — не тое што добрае ці дрэннае, проста іншае. Чалавек для такой музыкі і такіх песень павінен ад пачатку быць зроблены падобным чынам. Мясце ж вабці найперш творчасць, музыка. А калі б яшчэ і нейкі прадзюсар быў, і ён бы мной кіраваў і казаў, што спяваць і дзе — гэта ж увуле жах! Можна, я і ўпусціў нейкія шансы, не скарыстаўся імі, але мне здаецца, што гэта проста не мой шлях. Хаця пагаджуся, што я недастаткова раскрыўся

бе свайго рэпертуару, свайой лініі. І не хочацца мне туды, шчыра скажу.

— Вы не толькі вакаліст, але і выкладчык вакалу. У нашай беларускай музыцы каго ў плане вакалу вы лічыце для сябе бліжэй?

— У кожнага свае вартасці, свае асаблівасці. Але я б сказаў, напрыклад, пра Пятра Елфімава. Калі нас параўноўваць, то ў яго ёсць супервысокія ноты, а ў мяне супернасычаныя нізкі. Янасамрэч, я, мабыць, і не ўсіх ведаю. Ёсць, напрыклад, цудоўны метал-вакаліст Канстанцін Дударэў. У нашы 20 з нечым гадоў мы былі ў адной, так бы мовіць, тусоўцы — я, Елфімаў і Дударэў. І калі Пётр паехаў на “Еўрабачанне”, то запрасіў мяне ў якасці бэк-вакаліста. У рок-музыцы магу адзначыць цікавы вакал групы Nizkiz — са сваім адметным гучаннем. І як спявае Лівон Вольскі мне падабаецца, хаця гэта ўжо, магчыма, трохі іншае.

НЕ ХОЧАЦА ДАЛЕЙ ПІСАЦЬ “У СТОЛ”

— Што на гэты момант для вас галоўнае, які праект, якія песні?

— Мой асноўны праект — група YANN ZHANCHAK, у яго зараз невялічкае зацікаўленне перад пачаткам новага этапу. Напярэдням над матэрыялам, англійскую мову пачынаем замяняць беларускай і рускай, робім адразу многа песень, пасля Новага года пачнём іх выпускаць і рыхтавацца да вялікага сольнага канцэрта ў сакавіку. Нашыя песні можна аднесці да мейнстрыма, яны падабаюцца самым розным людзям. Проста трэба зрабіць так, каб яны былі пачуццямі, не хочацца далей пісаць “у стол”. Трэба займацца рэкламай, Youtube, Instagram, радыё. Я стараюся трохі па-іншаму пачаў звязіцца да такіх рэчаў як прамоўшн, піяр ды SMM — сустраўся мне чалавек, які па палічках расклаў усе сучасныя тэхналогіі. Таму цяпер я і ўзяў паўзу, каб усё падрыхтаваць, а потым стрэліць, каб зрабіць новы матэрыял, які б гучаў сучасна і актуальна, які быў бы ў трэндзе. А рок насамрэч, я лічу, зараз вельмі папулярны, усё вяртаецца да жывой музыкі, да жывых гітар і барабанаў. Тыя ж рэперы, паглядзіце, свае канцэрты іграюць менавіта з рок-саставамі, з сапраўднымі музыкантамі.

— Вы зараз поўныя аптымістычныя планш...
— Стрымана аптымістычных. Канешне, ад чалавека шмат што залежыць, але ўлада таксама павінна быць. Але ж я даўно б’ю ў адну кропку, у рэшце рэшт калі не імгненна, то хоць нейкім накапляльным шляхам дасягну мэты. Па вялікім рахунку, групе YANN ZHANCHAK толькі два з паловай гады, былі спробы, эксперыменты. А зараз пачнем новае гучнае жыццё, будзем выходзіць да шырокай публікі, так што ўсё наперадзе.

Мэтр айчыннага андэрграунду і постшансанье Сяргей ПУКСТ вядомы таксама і як шматгадовы вядоўца “Дыялогаў пра культуру” на Радые “Культура”. Менавіта гэты фармат — нязмушанай і зацікаўленай гутаркі на розныя адстароненья (але актуальныя) тэмы — я і вырашыў пераняць для нашай гутаркі.

Ілья СВІРЫН

— Прапрацаваўшы столькі на Радые “Культура”, ты, мабыць, можаш нешта сказаць пра цяперашнія культурныя трэнды і настраі...

— Наўрад ці. Я запрашаю ў эфір найперш тых, каго лічу цікавым — без залежнасці ад культурных трэндаў. Ізноў жа, што іх вызначае? Няўжо колькасць праглядаў на YouTube?

— Я ўсё ж пра іншыя трэнды. Мяне даўно мучыць пытанне: чаму ў нас даўно ўжо не з’яўлялася такіх шалёных, шчырых і непасрэдных музычных праектаў, якім у 90-я быў гурт “ОШПА”?

— Ведаеш, тады ў нас усё рабілася праз прызму няўзруненасці і збынтэжнасці. У мяне было поўнае адчуванне, што мы падманваем публіку.

— У публіцы (прынамсі, у мяне) было іншае адчуванне...

— Вельмі дзіўна! У нас усё атрымлівалася спантанна, і ніхто не разумеў, што зараз абудзецца.

— А хіба гэта дрэнна?

— Так. Калі ты імправізуеш, дык вырачаны выкарыстоўваць самую банальныя хадзі — проста каб не памыліцца, не схібіць. Гэта такая пастка, у якую многія трапляюць і думаюць, нібы яны займаюцца музыкой. Я тады і не ведаў, што існуюць нейкія іншыя вымярэнні, што можна граць гукавымі ландшафтамі і аб’ёмам. Падзбраў, тады я знаходзіўся на ўзроўні развіцця свайго публікі, якая таксама шмат чаго не ведала. Дый так і не даведлася, па вялікім рахунку.

Сёння тое смецце, якое з’яўлялася нашай канцэпцыяй — калі ты граеш усё, што заўгодна — трансфармавалася, па сутнасці, у такое самае смецце, толькі фармалізаванае. Не імправізацыя, а стылістычныя шабланы. Гэта тое, што я называю аплад-неннем мастака стылем. Людзі, якія лічаць сябе знаўцамі, фармуюць яго каноны і тлумачаць потым маладзенькім хлопчыкам, што такое сюррэалізм або як граць постпанк. І яны дайна засвойва-

Фота: Мікалая БАТВИНІКА

юць адпаведныя прыёмы і тэматыку ды не імкнучыся выйсці па-за іх межы. Часам нехта дадае моцныя сродкі — збытковую экспрэсію, эксплуатацыйную вобразу “на злобу дня”. Але ўсё адно гэта пазбаўлены індывідуальнасці поп-прадукт.

— Нешта жорскі ты да свайго мінулага... Або сціплы.

— Хутчэй, перабарлівы. Літаральна ўчора пераслухоўваў старыя канцэрты Pukstband — і плакаў... ад гонару! Гэта ці не лепшае, што мне даводзілася чуць у жыцці! І ў такім пальходзе ёсць рацыя. Калі ты не лічыш тое, чым займаешся, чымсьці “зэ бэст” (прынамсі, паводле свайго асабістага меркавання) — тады проста няма сэнсу гэтым займацца.

— Раней самалюбства аўтара магло цешыць адчуванне, што ён робіць нешта новае — прынамсі, для свайго культурнага асяродку. А сёння такога ўяўлення, пэўна, ужо ні ў кога няма...

— Ані ўяўлення, ані пакмнення. Насамрэч, рабіць новае — проста не ў трэндзе. Людзі ахвотней спажываюць нешта пазнавальнае, здатнае абудзіць іх успаміны. Гэта псіхалагічная арганізацыя большасці з нас — бо такі падыход проста камфортны. Ён працуе і ў музыцы: артыст імкнецца (можа быць, нават несвядома) выклікаць гаму знаёмых

слухачам эмоцый. На сёння сістэма шоу-бізнесу гэта засвоіла і ўвасабляе ў вытворчасці канкрэтных культурных прадуктаў.

— Але ж дыяпазон назвіны і сапраўды не басконцы...

— Ну так. “Уліс” Джойса вычрапаў большасць літаратурных сродкаў, а Антон Вэбэрн — магчымасць музычных камбінацый. Сыходзячы з гэтага, камфортнай падзеяца думка, што нічога фармальна новага ўжо і не зробіш. Але гэта — такі “спартыўна-статыстычны” падыход. Тут варта казаць і пра іншы крытэры — наяўнасць аўтарскай задумы. А яе ніякія канкрэтным велічынямі не вымераеш. Аднак... ка-му яна сёння патрэбная?

— Добра, задам тады вечнае пытанне: хто ў гэтым вінаваты? Раней вядомаму музыканты вінавалі (у залежнасці ад краіны і эпохі) караля, кансерватыўных клерыкалаў або Камуністычную партыю. Сёння ж культурны рынак нагадвае вялікі супермаркет, дзе ёсць усё. Але ў ім нейкія тавары можна проста не заўважыць.

— Ідэалагічны ціск змяніўся камерцыйным, і ён яшчэ больш жорскі. Каб разлічваць на нейкі поспех, ты можаш дазволіць сабе пакінуць толькі тыя свае ўласцівасці, якія добра прадаюцца. І прымаць такія рамкі свайго

існавання — а яны бялітасныя.

— Але сёння такія фактары, як мэйжар-лэйблы або буйныя прадзюсары, ужо страцілі абсалютную моц. Вульхлопцы з вуліцы накіталі Макса Каржа раптам становяцца меганпулярнымі — хай і не ствараючы пры гэтым ніякіх прычыноваў новых мастацкіх з’яваў. Дарэчы, ці не было ў цябе жадання запрасіць Каржа ў эфір?

— Не было. І не таму, што ён папулярны — гэта такая дзіцячая логіка. Я здатны разглядаць яго як феномен сацыяльны, але ні ў якім разе не эстэтычны. І спадзяюся, што ў дуршы гэты артыст куды больш цікавы і разнастайны, ніж у творчым вобразе. Са спачуваннем разумее, што ён мусіць гуляць па сваіх доволі жорсткіх правілах.

І таму куды з большай ахвотай запрашаю чужоўнага сонграйтэра. К (Гэта правільна — І.С.) — вельмі ўдзячны, што ён трэсся з Гродна ў маршрутцы, спяшаючыся на эфір. Як мне падаецца, гэты аўтар заслугоўвае куды больш увагі за Каржа — хая б на ўзроўні маёй праграмы. І не ён алдзін — у нас багата цікавых музыкантаў, якія існуюць у нейкім падвешаным стане. Электроншчык з Гомеля (((О))), чужоўна спявачка Дуса... Тыя ж Света Бень, Арыём Залескі, вядома ж, Ягор Забелу, Міхей Насарогаў,

пры ўсім да яго пытаннях... МorkvoШвет — варты ўвагі гурт, “Сестричкин Луч”...

Атрымліваецца немалы спіс праектаў, дзе адчуваецца нейкае аўтарскае мысленне — што самае важнае. А вось медыярэсурсы для іх падтрымання — амаль нулявыя. Ёсць хіба нейкія прыватныя ініцыятывы, асобныя супольнасці, якія варацца ва ўласным соку і не аб’яднаюцца інфраструктурай у асобную сетку. Усё вельмі лакальна і не выходзіць па-за межы вузкага кола. Раней быў прынамсі шэраг сістэмаўтваральных музычных сайтаў (тыя ж “Эксперты”), але яны сканалі адзін за адным, не знайшоўшы крыніцы фінансавання. Бо структуры падтрымання альтэрнатыўных з’яваў у нас наогул вельмі кволяы.

— А што ты прапануеш? Прыняць Насарогава ў штат філармоніі ды плаціць яму стабільны заробак?

— Я даўно зразумеў, што трэба перавесці сваё творчае існаванне ў рэжым хобі, не задумваючыся пра ягоны камерцыйны аспект наогул. Гэта правільна і рацыянальна. У кожным разе, мае ж чалавек права вошкцца з машынай у гаражы або клеіць караблікі. А я займаюся музыкой. І такі падыход дае шмат перавагаў. Ты вольны рабіць тое, што хочаш, развіваць сябе настолькі, наколькі магчыма — прычым без шкоды для сацыяльных і сямейных абавязкаў. І такая асобная рэструктурызацыя, на мой погляд, дае зусім нечаканыя чалавечыя рэзервы. А галоўнае — у цябе не будзе фрустрацый. Бо калі ты будзеш алдура арыентавацца на камерцыйны поспех (хая мек бізнес-план не грэх) дык не толькі іх займееш, але і страціш нешта аўтарскае ды істотнае.

— Такі падыход не ў вінку. Ёсць чужоўна досвед існавання “нефармальных” мастакоў у саваккай сістэме, калі яны цыгам усю жа жыцця стваралі на кухнях нейкія вартыя рэчы. А вось сёння такіх феноменаў куды меней.

— Розніца ў тым, што ў гэтых мастакоў было сваё асяроддзе, якое іх падтрымлівала — цолая сістэма, што існавала паралельна афіцыйнай. Стады супрацьстаянне стварала легенды. А сёння мы існуем у рэальнасці, калі аўтарскае не з’яўляецца трэндам. Гэта твая асабістая справа, якой ты займаешся, як правіла, сам-насам, не надта трываючы гэтым астатніх.

— А навошта ты стварыў столькі alter ego?

— Гэта было такое свядамае імідажвае самагубства — не чвартаванне, а растраенне. Яго мэта —

адсяканне глядацкага шлейфа. Будучы і так чалавекам не надта папулярным, я хацеў яшчэ больш пазбавіцца папулярнасці. Чаму? Бо непапулярны артыст куды больш вольны — ён не сутыкаецца з ціскам публікі. І не мае страху быць пакараным бракам яе ўвагі ў выпадку нейкіх рэзкіх рухаў.

— Шансанье Георгій Дабро, рэпер у True Litwin Beat... Плес яшчэ бадай акадэмічная музыка для фільмаў — не качучы ўжо пра “класічнага” Пукста з электрагітарай. Прызнацца, усё гэта слаба сплучаецца ў адной асобе.

— Гэта розныя аспекты, у якіх мне хацелася сябе праявіць. І спроба выкарыстаць сродкі прамога дзеяння розных жанраў — скажам, рускага шансона і рэпа. True Litwin Beat — праект лагацэнтрычны, там ёсць эфект прамаказання. Калі раней мая творчасць была збудаваная на складаных вобразках, тут усё акурат прамаўляецца наўпрост. І гэта дае новы ўзровень свабоды. А Георгій — праект хутчэй акцёрскі, да музыкі ён мае хіба ўскоснае дачыненне.

— Цікава, ці ўспрымае нехта Георгія Дабро за чыстую манету? Ці былі запрашэнні на вяселлі і карпаратывы?

— Ды не. Камерцыйнага поспеху Георгій пакуль не зведаў. І справа вольны чым: яму не ўдаецца канкуруваць з сапраўднымі шансанье, здатнымі ўстаць перад глядацкай калена, раздзерці на сабе кашулі і з ходу прызнацца ў каханні. Гэта экстрамастацкі момант, не звязаны з якасцю матэрыялу.

— І такіх момантаў цяпер шмат...

— Так. У падручніку па маркетынгу гаворыцца, што якасць прадукту мае другаснае значэнне. Чалавек рэагуе на нейкія наўпроставыя эмацыйныя раздражняльнікі. Алсюль і тыя ж сесіўныя прыколы...

— Джойса са смартфонаў метро надта не пачытаеш — хая я спрабаваў.

— Гэта так. Але можна чытаць, напрыклад, “Вікіпедыю”. Пагулліў нешта — і адразу заглытнуў порцыю ведаў. Тое, што цяпер даступныя такі ўзровень самаразвіцця — гэта ж проста цуд! Сёння ты можаш паглядзець што заўгодна, патраціўшы дзве гадзіны свайго кароткага жыцця з толкам. Але пры такім аб’ёме інфармацыі вельмі цяжка пра нешта думаць хая б хвілін 20. Атрымліваецца ментальны запінг, праз які ты бы наркаман губляеш сябе. І ў выніку — пры ўсім багатым выбару — мы абіраем паміж кока-колай і кока-колай.

26 лістапада 1930 года нарадзіўся Уладзімір Караткевіч. Мерапрыемствы з гэтай нагоды становяцца на фінішы года адной з важных васьнежскіх культурных падзей. Сёлетняя восень, натуральна, не стала выключэннем. Як распавядае “К” дырэктар музейнага комплексу гісторыі і культуры Аршаншчыны Юлія Камарова, ля помніка пісьменніку ў гарадскім дзіцячым парку прайшлі традыцыйныя літаратурныя чытанні. Прыязджалі бібліятэкары з Дуброўна, пісьменнікі з Мінска.

Яўген РАГІН

А ў Аршанскім музеі Уладзіміра Караткевіча тутэйшы тэатр паказаў наведвальнікам спектакль паводле твораў знакамітага земляка. І ўвогуле, мерапрыемствы, звязаныя з днём нараджэння празаіка, паэта, публіцыста і крытыка доўжыліся цягам тыдня. У дзіцячай бібліятэцы імя Уладзіміра Караткевіча для вучняў 6 — 8 класаў была арганізавана літаратурная вандроўка. Нават гаспадар прыватнай хаты, дзе жыў Караткевіч, на пэўны час адкрыў яе для наведванняў.

Адыходзячы год адметны восе яшчэ якімі датамі: 39-годдзем з дня нараджэння пісьменніка, перакладчыка, выдаўца і настаўніка Сімяона Полацкага, а таксама — 25-годдзем Музея-бібліятэкі Сімяона Полацкага. Пра гэта напісалі супрацоўнікі Музея беларускага кнігадрукавання (адзін з адзінаццаці музеяў Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка) Дзіяна Кашкур і Вера Ашуева. Справа ў тым, што музей-бібліятэка — гэта ўнікальная камунікацыйная прастора, што спалучае музей і навуковую бібліятэку, аформленую ў стылі XVII стагоддзя. Аўтарка працягнула, што кожны пяць гадоў у Полацку ладзяцца міжнародныя канферэнцыі, прысвечаныя вялікаму асветніку. Днямі прайшла пятая па ліку. Гаворка ішла пра светапогляд, грамадска-палітычную і літаратурную дзейнасць Сімяона Полацкага. Музейшчыкі падрыхтавалі да гэтай падзеі выставу, якая стала працягам сталай экспазіцыі. Тут прэзентуюцца ў тым ліку і прадметы з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі і Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Акадэміі навук нашай краіны.

Прыйшоў ваш час, Марозавы!

Яшчэ адна важная падзея на мяжы восені і зімы. На мінулым тыдні мне патэлефанавалі работнікі культуры **Гродна** і з непрыхвааным сумам паведалі, што згубіўся Дзед Мароз. Маўляў, трэба распусціць дзіцё абвешта па яго росшук. Змест наступны: “27 лістапада ён скіраваўся ў вёскі **Залесся**, што на **Смаргоншчыне**, у бок **Гродна**. Прыкметы: мажны, вочы блакітныя, нос чырвоны, а барада сівая, нораў — добры. Бяззвізавы турыст. Пры ім — вялізны чырвоны мех”. А чакаюць яго, як паведавала міла дырэктар **Зэльвенскага** цэнтра культуры і народнай творчасці Святлана Соней, у аграгарадку **Елка**, у цэнтры якога сёння, 7 снежня, трэба запаліць агеньчыкі на ёлцы. Восе вам і адгэтка на рэбус “Што такое “Елка ў Елцы”?” Словам, нальвіце час усяму сямейству спадароў **Марозавых** (Дзед Марозам, Санта Клаусам і “продачым” Зюзям) узяцца за справу навагодніх святкаванняў ды выканаць усе нашы жаданні. Я асабіста снегу на святы напарсіў.

Аграгарадку **Елка** не трэба доўга думаць пра асабісты брэнд. Даўно паклапаніліся пра гэта і ў шэрагу іншых нашых паселішч. Да прыкладу, **Капусныя** вясоркі прайшлі днямі ў **Ашмянскай** раённай бібліятэцы. Загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыйных устаноў **Святлана** **Галінская** піша: “*Удзельнікамі мерапрыемства сталі сябры аматарскага аб’яднання “Мудрасць+”. Тэмай гутаркі стаў працэс крашання капусны. Абмяркоўваліся і віды бы карысныя ўласцівыя гэтай гародніны. Распавед пра рэзультаты капусных страў лагічна перайшоў у іх дэгустацыю*”. Ад сябе дадам, што пірагі з капустай на **Ашмяншчыне** — неперазыдзеныя.

Чарговы брэнд — хлебны. Вытокі яго варта шукаць на **Ваўкавышчыне**. Мясовыя метадысты распавядаюць, што супрацоўнікі **Роскага** Дома культуры правялі квест “Хлеб Патоцкага”. Мерапрыемства — адмысловая частка турыстычнага маршруту “Вандроўка воўка”, арганізаванага аграэкасы-

На здымках:

- 1 Размова пра Сімяона Полацкага.
- 2 Танцы ў гонар “Граніт-Агра”.
- 3 Навагрудскія тэатралы.
- 4 Артэфакты Віцебшчыны.
- 5 Велабібліятэкар са Скідзеля.

дзібай “Альхова”. Адзін з аб’ектаў маршруту — шыкоўны вадзяны млын. Рось славішча яшчэ і Траецкім касцёлам ды паркавым комплексам. А восе сядзіба **Патоцкіх**, на жаль, не захавалася. Метадыст **РІЦ** **Ларыса** **Ланіна** тлумачыць, што асноўныя падзеі квесту ладзяцца ў парк. Загадчыца **Роскага** **СДК** **Ірына** **Семяняка** ў ролі гаспадыні млына і акампаніятар **Аляксандр** **Крывіцкі** ў якасці млынара “ўзбройваюць” турыстаў картай для пошуку рэцэпта бездражджавога хлеба на адмысловай заквасцы. Маршрут пастаянна ўдасканальваецца. Карацей, шмат цікавага адбываецца апошнім часам у **Ваўкавыскім** раёне.

Традыцыйнае ткацтва **Лідчыны** — гэта белыя фігурныя ручнікі. Чарговы брэнд! Тут вам і мастацкая якасць высокая, і матэматычная дакладнасць выканання. У калекцыі майстрых аграгарадка **Ваверка** такіх вырабаў вельмі шмат. Днямі ў вёску прайшло мерапрыемства “Па ручніку, што з роднай хаты,

мы пазнаем маленькую радзіму”. Сябры аматарскага аб’яднання чыталі вершы і спявалі песні пра ручнік.

Сапраўдны матэрыяльны брэнд — гэта з’яўдзіліся артэфакт. Намеснік дырэктара **Віцебскага** абласнога металычнага цэнтра народнай творчасці **Андрэй** **Стручанка** паведамляе пра этнаграфічную выставу-конкурс артэфактаў з фондаў дамоў і цэнтраў рамёстваў **Віцебшчыны**. Выстава працуе ў **АМЦНТ**. Пятнашчыя рогінаў вобласці дэманструюць народныя жывапісы і абразы, маляванку, пісанку і набойку, драўляную скульптуру і куфры, мастацкую апрацоўку бяросты і скуры, прадметы адзення... Ёсць у экспазіцыі і дыяна работы **Язэпа** **Драздовіча**. Выстава называецца “**Рэліквія**”. Падчас яе адбылося ўзнагароджанне пераможцаў абласнога конкурсу “**Вянок нявесты**”. Гран-пры атрымаў **Гаралоцкі** дом рамёстваў і фальклору.

Тэатру “Мудрасць Плюс” **Навагрудскага** цэнтра культуры — пяць гадоў. Першы, хоць і невялічкі, але юбілей. Калектыву носяць званне “народны”, дае кожнаму ахвотнаму тэатралу чудаўную магчымаць самавыражэння. Кіруе тэатрам **Іна** **Гайба** — загадчыца аддзела металычнай работы. Святочны спектакль адбудзецца 12 студзеня. Сюжэт найпрост звязаны з гісторыяй тэатра. Адзіная

заўвага: гэткую ж назву носяць аматарскае аб’яднанне **Ашмянскай** райбібліятэкі, пра якое згадана вышэй. Я параіў бы больш адказна ставіцца да выбару назваў. Іх унікальнасць павінна падкрэсліваць унікальнасць творчых калектываў. Урэшце, прудумванне назвы — таксама творчасць не з лёгкіх.

Навалянянскі Дом культуры, што на **Дзятлаўшчыне**, унікальны не толькі назвай клубнага аб’яднання: “Эпатажны блюз”. Тут на сценах — некалькі дзясяткаў карцін самадзейнага жывапісца **Анатолія** **Кардаша**. Ён, дарэчы, і “...блюз” прудумаў. Больш за тое — стаў ім кіраваль. Справа ў тым, што **Анатоль** **Аляксандравіч** служыў на флоте, пабываў у многіх краінах, асвоіў лясчэбную гімнастыку цыгун, пачаў распусціць “сродак ад ста хвароб” сярод выскоўцаў... Дык чаму “Эпатажны блюз”? Тлумачыць сам кіраўнік: “Калі людзі пачалі займацца, яны не чакалі такога эфекту, цыгун іх уразіў. Таму “эпатажны”. А “блюз” — музычная імправізацыя, павольная кампазіцыя, што дакладна адлюстроўвае характар нашых жанчак”. Вывад адзіны: навалянянцам па-шанцавала.

Дырэктар **ЦБС** **Браслаўскага** раёна **Вольга** **Ляснеўская** і загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Ірына** **Макаравіч** напісалі пра ўдзел цэнтральнай бібліятэкі ў **Інтэрнэт-форуме СНД**. Арганізатары — міністэрства культуры **Краснадарскага** краю і **Краснадарскай** краёвай юнацкай бібліятэка. Падчас мерапрыемства ладзіліся дні інтэрнацыянальнай кнігі, стваралася карпаратыўная паўнагэжаставая база “**Молдзь і кніга**”, праходзілі конкурсы відэаролікаў і апавяданняў. На літаратурна-творчым конкурсе **Браслаўскай** бібліятэка прадставіла работу па творы **Васіля** **Быкава** “**Альпійская балада**”. Яна была прызнана лепшай сярод больш чым 70 конкурсных работ, а бібліятэка атрымала дыплом першай ступені і каштоўны падарунак.

Навіны адным радком. 70-годдзе адкрытага акцыянернага таварыства “**Граніт-Агра**” было адзначана на **Дзятлаўшчыне** вялікім канцэртм. У **Дзятлаўскім** Доме культуры (**Ліска** раён) прайшоў фестываль творчасці людзей сталага ўзросту “**Сэрца** мастацтваў аддаём. Талент, любоў — зямлі роднай”. **Скідзельская** (**Гродзенскі** раён) гарадская бібліятэка сямейнага чытання арганізавала пасяджэнне клуба “**Бяседушка**”, прысвечанае гісторыі роднай зямлі.

Пішыце пра цікавае! Сустрэцеся праз тыдзень.

Астрамечава: паміж мінулым і будучыняй

ПЕРШАЙ СПРАВАЙ — ФАЛЬКЛОР

— Рамантавацца памяшканні пачалі з надыходам лістапада, — прысвячае аглядальніка “К” у падрабязнасці бягучай падзеі Таццяна Георгіеўна. — Працы досыць складаныя. Цыклоюцца падлогі, пакрываюцца лакам, у майм кабінце заслалі лінолеум. У класе харэаграфіі падлогу пакрылі адмысловымі панэльямі. Давалі да ладу дах — у месцах, дзе працякала столь і завёўся грыбок, албілі ад цэгла тынкоўку, зноўку затынкавалі і пафарбавалі.

Увогуле, хутка вучняў інструментальнага, харэаграфічнага і харавога аддзяленняў прымуць новыя сцены, столі, падлогі — прыме новы дом! І ў старым творчя каша варылася хвацкага густу, а ў далёзным, упэўнены, “стравы” якасцю будуць не горшыя. Ва ўсіх выпадку, тое, што вылучала Школу на фоне некаторых аналагічных устаноў краіны, нікуды не знікне, а менавіта — вярот да нацыянальнага фальклору. І ў інструментальнай музыцы, і ў песнях, і ў танцах пануючая роля аддалена аічынным творам: яны могуць быць паднесены публіцы ў варыянтах блізкіх да арыгінальных, — якія дайшлі да нас скрозь тоўшчы часоў, і ў стылізаваных, — у выглядзе ўласных апрацовак. І прычым нярэдка ўсе гэтыя стыхі аб’ядноўваюцца ў адны праграмы і нумары, якія выхаванцы ДШМ дэманструюць на мерапрыемствах. Так што, думаю, не памылюся, калі напішу, што ўстанова сваё кроўдзі ў мастацтве бачыць і ў жанры сінтэтычным.

— Мабыць, самымі яркімі, прыкметнымі мерапрыемствамі апошніх гадоў, якія мы арганізавалі, былі музычна-харэаграфічныя прадстаўленні “Каляды” і “Гуканне вясны”, — па-ведамія Таццяна Пракаповіч. — Рыхтуючы іх, “паднялі” вельмі шмат фальклорнага матэрыялу, але, выкарыстоўваючы каранёвы, аўтэнтычны, нешта інтэрпрэтавалі і па-свойму.

Пры Школе мастацтваў дзейнічаюць восем калектываў: узорны ансамбль народнага танца “Местачковыя казыры” і інструментальны “Астрамечаўскія жаўрукі”, ансамблі баяністаў “Гармошачка” і скрыпачоў “Даміно”, скрыпачны дуэт StAr, вакальны ансамбль “Калейдаскоп” і “Нагхненне”, хор “Журавушка”. Навучаюцца ж у ДШМ восемдзясят сем вучняў, веды якіх даюць пятнаццаць выкладчыкаў і канцэртмайстраў. Набор

Аграгарадок, якому “рамонт культуры” не патрэбны

“У нас вялікая радасць!” — такімі словамі сустрэла мяне ў Астрамечава дырэктар Дзіцячай школы мастацтваў Таццяна Пракаповіч. Гледзячы на яе шчаслівы твар, мне чамусьці ўспомнілася рэпліка Рубіка з кінакласікі “Міміно”: “Ведаеш што, я табе разумную рэч скажу, але толькі ты не крыўдуй: калі мне будзе прыемна, я так давязу, што табе таксама будзе прыемна”. І яшчэ не ведаючы ў чым справа, і мне стала радасна. А прычына цудоўнага настрою маёй суразмоўніцы заключалася ў наступным: у ДШМ ідзе доўгачаканы рамонт...

Алег КЛІМАЎ, Мінск — аграгарадок Астрамечава
Брэсцкага раёна — Мінск / Фота аўтара

“Спадарыня Прыбужжа”, а не “Матуліна хатка”!

Таццяна Пракаповіч.

Таццяна Лук'янюк.

Фёдар Мартыновіч.

у Школу ажыццяўляецца з яе паарытоўчых аддзяленняў — у гэтым годзе прынялі трынаццаць чалавек. Яно — платнае: за два ўрокі ў тыдзень на працягу месяца трэба аддаць 15 рублёў за заняткі ў групе, 20 — за індывідуальны. (Адця дорослых на ўстанове ёсць курсы паскоранага навучання — таксама на платнай аснове: у іх можна падыпнуць ігру на баяне і паспрабаваць ліквідаваць прабелы ў сваёй харэаграфічнай адукацыі.) Па заканчэнні альма-матэр выпускнікі атрымліваюць пасведчанні і пры жаданні могуць паступіць у сярэднія і вышэйшыя навучальныя ўстановы апа-веднага профілю.

— Таццяна Георгіеўна, разумею — ДШМ нарадзілася з музычнай школы, але чаму б не адкрыць ва ўстанове яшчэ і, напрыклад, клас выяўленчага мастацтва? Няўжо аграгарадок бедны на новых мастакоў? — пытаюся я.

— Вядома, таленавітыя ёсць. Як і тыя дзеці, хто мог бы займацца, дапусцім, у тэатральным класе. Але не ўсё так проста: раз, захацелі і адкрылі новыя аддзяленні. Выжры бачыце, што мы абмежаваныя толькі тымі памяшканнямі, якія займае Школа, знаходзячыся ў Палацы культуры. А бо ў ім размеш-

чаны і Дом шлюбаві, і Брэсцкі раённы дом рамёстваў, і Цэнтр падтрымкі ініцыятыў жанчын, і банк, і пошта... Цяпер няма каго. Другое пытанне — дзе ўзяць спецыялістаў? Вось у вёсцы Тэльмы, што ляжыць непаладзёк ад Астрамечава, жыве сям'я выдатных мастакоў Ульябіных. Аляксандр Саргеевіч і Ганна Іванавіча больш за дзесяць гадоў навучаюць дзяцей у мясцовай Дзіцячай школе мастацтваў. Усё там цудоўна. Ці паедзе хтосьці з маладых спецыялістаў да нас? Самі ведаецца, як яны, адпрацаваўшы размеркаванне, часяком тут жа і знікаюць. Няма ў мяне ўпэўненасці, што мы знойдзем сапраўды патрэбных людзей.

— Аднак жа знайшліся для трох вашых цяперашніх аддзяленняў!

— За тое дзякую Брэсцкаму дзяржаўнаму музычнаму каледжу, не падводзіў ён нас пакуль сваімі выпускнікамі... Але думаю пра тое, што ў Школе мастацтваў маглі б быць і іншыя аддзяленні, не перастаем. Хай саспеюць для гэтага ўмовы.

Дзякуе спадарыня Пракаповіч і аддзелу ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Брэсцкага райвыканкама — за фінансаванне рамонта, за набавіццё новых інструментаў.

— Хацелася б яшчэ больш мець дарагіх, сучасных інструментаў, — на развітанне дзеліцца патаемнымі марамі візаві. — Клас музычна-тэатральных дысцыплін абсталяваць тэхнічнымі навінкамі, клас вакалу — мікшэрнымі пультамі, добрымі мікрафонамі. Я выдатна разумею, колькі ўсё каштуе... Аднак мы спадзіемся і верым! А наогул, наша дзяржава заслугоўвае глыбокага рэверанса за тое, што яна здолела захаваць сістэму дзіцячых школ мастацтваў, выдаткоўваючы на іх утрыманне вельмі вялікія грошы. Некаторыя суседнія краіны ў гэтым сэнсе могуць толькі паазірзаць Беларусь.

І ЗУСІМ НЕ ХАТКА!

У 2018-м годзе ў Палацы культуры Астрамечава адкрыўся Цэнтр падтрымкі ініцыятыў жанчын “Спадарыня Прыбужжа”. У яго музеі можна азнаёміцца з прадметамі побыту сельскіх паненак. Тут праводзіцца майстар-класы, падчас якіх прадстаўнікі слабага полу даказваюць, што яны не ступаюць сваім калегам — мужчынам-рамесянікам — у са-ламаплечнікі і роспісе па шкле, а ў ткацтве, вышыўцы і дэкаратыўна-пры-

кладным мастацтве пера-ўзыходзяць іх. Праходзіць і розныя мерапрыемствы, прычым з выкарыстаннем мультымедыяў і тэхнікі. Як падкрэсліваюць афіцыйныя крыніцы, Цэнтр заклананы стымуляваць самазаянтацы жыхарак Брэсцкага раёна на аснове традыцыйных рамёстваў.

— Магчымым крытыкам, якія маглі б сказаць, маўляў, гэтая “Матуліна хатка” нічым не адрозніваецца ад тых, што раскіданы па ўсёй краіне, я б запярэчыў так, — кідаецца на абарону ад скептыкаў Фёдар Мартыновіч, металыст Брэсцкага раённа-га дома рамёстваў. — Нават не беручы ў разлік шматфункцыянальнасць “Спадарыні...” — аб’екта, дзе сістэматычна арганізуюцца ўсялякія імпрэзы, што дзейнічае як вучэбная і працоўная пляцоўка (пакажыце мне такую “хатку”, якая дазваляе сабе і тое, і іншае, і трэцяе), у нашай прадстаўлены арт-факты толькі дадзенага рэгіона — зусімі іх характэрнымі рысамі, асабліва імі вырабу, прымянення.

“З нуля”

“Адрэзанаваць” культу-рнае жыццё Астрамечава я папрасіў чалавека, які да гэтага самага быў і мае пра-

моё стаўленне — былога дырэктара Брэсцкага раённага дома рамёстваў Таццяну Лук'янюк. Яна і была сярод тых, хто ствараў установу “з нуля”, вывучаючы, якія традыцыйныя промыслы ў рэгіёне існавалі і існуюць, шукаючы майстроў, запрашаючы іх да супрацоўніцтва, збіраючы і назапашваючы то эмцыіва БРДР, без якога дзейнічаць ён не мог. А калі Дом ужо расправіў крылы, паўстала пытанне аб тым, каб “засвяціць” працу і яго ў цэлым, і ўмельцаў, пагаварыць аб рамёствах, краязнаўстве, фальклоры, культуры шырыў яшчэ і з іншай трыбуны. І тады Таццяна Аляксандраўна стала ініцыятарам нараджэння краязнаўчага альманаха “Астрамечаўскі рукапіс”, па сутнасці выдання для прафесіяналаў і тых, каму шка-ва мінулае, сучаснасць і будучыня Беларусі ў пэўным кантэксце.

Каментарый Таццяны ЛУК'ЯНЮК:

— У культуры Астрамечава была праведзена велізарная праца. У нас ёсць выдатныя калектывы і ў Палацы культуры, і ў Дзіцячай школе мастацтваў, я бачу, што моладзі, дзеціям падабаецца хадзіць у іх. А бо за маладое пакаленне зараз і дзе “барашба”, у тым ліку на культурным фронце: якім чынам яго можна зашківаць у каштоўнасцях вечных, закахайце ў нацыянальны мастацтва, фальклор, традыцыі? Мне здаецца, што ў аграгарадку, па меншай меры, не праіграюць тую бітву. Я ж, сы-ходзячы на пенсію, проста так сваё жыццё дажываць не збіраюся. Займаюся этна-турызмам: распрацаваўшы тры маршруты, суправаджаю людзей ў іх паходах, знаёмлю з памятнымі археалагічнымі і архітэктурнымі месцамі, крыніцамі, прыродай самазаянтацы жыхарак Брэсцкага раёна на аснове традыцыйных рамёстваў.

— Магчымым крытыкам, якія маглі б сказаць, маўляў, гэтая “Матуліна хатка” нічым не адрозніваецца ад тых, што раскіданы па ўсёй краіне, я б запярэчыў так, — кідаецца на абарону ад скептыкаў Фёдар Мартыновіч, металыст Брэсцкага раённа-га дома рамёстваў. — Нават не беручы ў разлік шматфункцыянальнасць “Спадарыні...” — аб’екта, дзе сістэматычна арганізуюцца ўсялякія імпрэзы, што дзейнічае як вучэбная і працоўная пляцоўка (пакажыце мне такую “хатку”, якая дазваляе сабе і тое, і іншае, і трэцяе), у нашай прадстаўлены арт-факты толькі дадзенага рэгіона — зусімі іх характэрнымі рысамі, асабліва імі вырабу, прымянення.

Такім чынам, мы з ва-мі зазірнулі ў сучасную астрамечаўскую культуру. Зыходзячы са становішча спраў у дні сённяшні, не думаю, што ў будучыні ёй калі-небудзь спатрэбіцца капітальны рамонт. Так, памышканні, у якіх яна жыве, перыядычна трэба будзе падлатваць, потым мяняць на новыя. Але, здаецца мне, тыя, хто становіцца праваднікамі заўтра і паслязаўтра, апраўдаюць надзею сваіх папяроднікаў: часы прыйдуць іншыя, а людзі тут застануцца ранейшымі — гэтак жа адказнымі, з агнём у вачах, што шукаюць і знаходзяць таленты. Быць культурой Астрамечава, быць!

Салдат Перамогі.
1945 год.

Спаўняецца 100 гадоў з дня заснавання нашай Магілёўскай гарадской бібліятэкі імя Карла Маркса. У сувязі з гэтым хачу распавесці пра Яфіма Аксёнавіча Шабуню, які працаваў яе дырэктарам больш чым два дзесяцігоддзі, у 1950 — 1970-я. На вялікі жаль, сёння яго імя мала хто ведае. Будзе таксама дарэчным згадаць пра гэтага чалавека і ў сувязі з надыходзячым 75-годдзем Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, па якой ён прайшоў франтавымі дарогамі з першага да апошняга дня.

ТРАКТАРЫСТ-БІБЛІЯТЭКАР

Яфім Шабуня нарадзіўся ў 1909 годзе ў мястэчку Дуброўна (тады — Магілёўскай губерні, цяпер — Віцебскай вобласці) у сялянскай сям’і. Вучыўся ў мясцовай школе, потым працаваў мулярам на “Асінбудзе” і вучыўся на вятэрнім рабфаку. Пасля курсаў трактарыстаў асвоіў “Фардзон” у Дубровенскай МТС. І вось што цікава: хлопеч не быў камсамольцам, хоць і знаходзіўся, як тады казалі, у ліку перадавой рабочай моладзі. Тлумачэнне тут, напэўна, наступнае. Хутэй за ўсё, яго бацькі былі багатымі на суседзяў, таму Яфім наўрад ці асмелываў ўступіць у камсамол у родных мясцінах. А вось кандыдатам у члены камуністычнай партыі стаў, калі служыў у войску на Украіне. Потым вучыўся ў Харкаўскім бібліятэчным інстытуце, які закончыў у 1937 годзе і быў накіраваны начальнікам бібліятэкі Дома Чырвонай арміі спачатку гарнізона горада Бярдзічава, а потым Ізяслава Камянец-Падольскай вобласці. У верасні 1939-га ў складзе часей 32-й кавалерыйскай дывізіі прымаў удзел у вызваленні заходніх раёнаў Украіны.

Напачатку Вялікай Айчыннай вайны стаў палітруком роты сувязі 124-й стралковай дывізіі 5-й арміі Паўднёва-Заходняга фронту. Гэтая армія летам 1941-га найбольш паспяхова змагалася з захопні-

Сярод калег...

Палітрук, які ніколі не хлусіў

Шляхі работніка культуры

камі. Гітлер адзначаў, што рух наперад паўночнага фланга групы “Поўдзень” затрыманы ўмацаваннямі Кіева і супрацівам згаданай арміі. Таму і загад з Берліна быў катэгарычным: “5-ю армію чырвоных... прымусіць прыняць бой на захад ад Дняпра, у ходзе якога яна павіна быць знішчана”. Але армія яшчэ колькі тыдняў мужна змагалася з ворагам, сярод яе воінаў быў Яфім Шабуня.

ФОРМУ І ПАРТЫЛЕТ НЕ ХАВАЎ

У верасні танкі Гударыяна адрэзалі 5-ю армію ад сваіх. Аб катастрофе многа расказана, і я не буду паўтараць вядомае. Значу толькі, што тады загінулі многія савецкія военачальнікі, у іх ліку і камандуючы фронтам генерал Кірпанос. А камандуючы 5-й арміяй генерал Патапаў раненым трапіў у палон.

Фашысты захапілі каля 600 тысяч нашых камандзіраў і чырвонаармейцаў, шмат хто закопваў свае дакументы і партылеты і заставаўся ў мясцовых жыхароў. Палітрук Шабуня выйшаў з акружэння ў форме, з дакументамі і партылетам у кішэні, а таксама вывёў і ацалелых падначаленых байцоў. Не баяўся смерці, заставаўся чалавекам, калі трэба было, першым з вінтоўкай у руках прабіваўся праз варожыя заслоны, асабістым прыкладам падтрымліваў больш слабейшых духам таварышаў.

У кастрычніку 1941 года Яфім Шабуня быў прызначаны камісарам асобнай роты сувязі штаба Ваенна-Паветраных сіл 40-й арміі зноў утво-

ранага Паўднёва-Заходняга фронту. А ў красавіку наступнага года быў цяжка паранены пад Старым Асколам і паўгода правёў у шпітальных. Ваенна-ўрачэбная камісія прызнала хлопца абмежавана годным для ваеннай службы і яму прапанавалі застацца ў Ташкенце. Натуральна, Яфім папрасіўся зноў на фронт.

ЗАГАДЧЫК З ЛЕЙТЭНАНСКІМІ ПАГОНАМІ

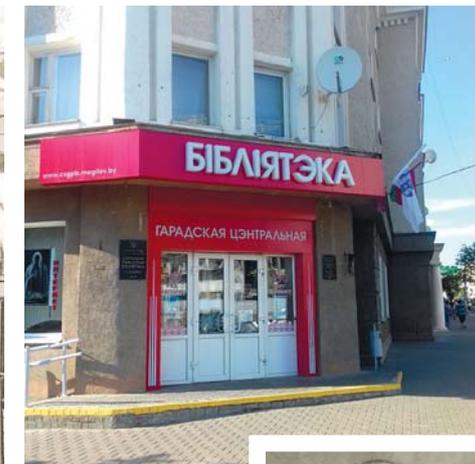
Ён стаў палітруком месданроты 147-й стралковай дывізіі, якая пасля фарміравання накіроўвалася на Волхаўскі фронт. Дывізія ўдзельнічала ў цяжкіх баях па прарыве блокады Ленінграда, а потым была накіравана на папаўненне ў Арол. Яфіма Аксёнавіча залічылі курсантам Ленінградскага ваеннага вучылішча сувязі, якое было размешчана ва Уральску. Пасля вучобы лейтэнанта Шабуню прызначылі начальнікам тэлефонна-тэлеграфнага вузла сувязі 89-га пагранічнага атрада НКВД СССР, але савецкую зямлю яшчэ трэба было вызваляць, і атрад актыўна ўдзельнічаў у баях на тэрыторыі Заходняй Украіны летам і восенню 1944 года. А пасля вайны Яфім Шабуня нёс пагранічную службу ў Карпатах, на граніцы з Польшчай. У 1947 годзе старшы лейтэнант Шабуня быў звольнены з ваеннай службы і яго накіравалі на працу загадчыкам аддзела культуры Ізяслаўскага райвыканкама Камянец-Падольскай вобласці. І хаця жонка афіцэра была ўраджэнкай Украіны, яго цягнула ў родную Беларусь. Там, у Магілёве,

... і аднадумцаў.

разам з маці жыла сястра Марыя, настаўніца. Яфім Шабуня разам са сваёй Кацярынай Фёдарунай прыязджае ў Магілёў. У жніўні 1948 года абкам партыі прызначыў Яфіма намеснікам дырэктара Магілёўскай абласной бібліятэкі па навуковай частцы. Мала хто памятае, што менавіта ў тыя часы ў нашы бібліятэкі вярталіся кніжныя фонды з Германіі, Усходняй Прусіі, іншых месц. І вельмі многае ў гэтай справе зрабіў Яфім Аксёнавіч.

У 1951 годзе яго перавялі інспектарам аддзела культасветустановаў Магілёўскага аблвыканкама, але Шабуню цягнула да працы з людзьмі, з чытачамі, і яго праз год прызначылі дырэктарам Магілёўскай гарадской бібліятэкі імя Карла Мар-

Дырэктар бібліятэкі.
1960-я гады.

кса. На гэтай пасадзе ён знаходзіўся да 1975 года.

АЎТАРЫТЭТ НЕ КУПІШ

Аўтарытэтам карыстаўся вялікім. Цягам з 1953 па 1973 гады пастаянна выбіраўся дэпутатам Магілёўскага гарадскога Савета дэпутатаў, працаваў у камісіі па культуры. Якім ён быў дырэктарам? Дасведчаным, ініцыятыўным, здольным прапанаваць калегам неформальнае мерапрыемства. Вось вытрымка з выступлення Яфіма Аксёнавіча на сесіі Магілёўскага гарсавета (1963): “Нашы бібліятэкі ладзіць цікавыя, змястоўныя мерапрыемствы. За 9 месяцаў года праведзена 106 чытацкіх канферэнцый, літаратурных вечарын, дыспутаў, вусных часопісаў... У асноўным

яны правядзены на прадпрыемствах і ва ўстановах горада.”

Вельмі часта ў сённяшніх тэлефільмах малююць тыя часы змрочнымі, без спрэчак, без выказвання іншых думак. Шабуня і тут не хлусіў. Арганізоўвае канферэнцыю па смелым рамане Уладзіміра Дудзінцава “Не хлебам адзіным” (1956), на якой выступіла больш за два дзясяткі чытачоў.

Шмат зрабіў Яфім Аксёнавіч для ўмацавання матэрыяльнай базы бібліятэк, росту кніжнага фонду. Так, у 1952-м у Магілёве налічвалася 24 бібліятэкі (без уліку навучальных устаноў), фонд склаў 300 тысяч кніг і было 30 тысяч чытачоў. У 1974 годзе колькасць бібліятэк вырасла да 95-ці, кніжны фонд склаў 3 мільёны экзэмпляраў, а чытачоў было ўжо 150 тысяч. У першай палове 1970-х па ініцыятыве дырэктара гарадскай бібліятэкі атрымалі новыя памяшканні, пярэбары ажыццявіла і бібліятэка імя Карла Маркса.

У другой палове 1960-х, калі я вучыўся ў Магілёўскім палітэхнічным тэхнікуме ды быў актыўным чытачом гарадской бібліятэкі (з’яўляюся ім і па сёння), давялося і мне чуць Яфіма Аксёнавіча. Я запамніў яго высокаадукаваным, карэктным, спакойным чалавекам невысокай хударлявай постаці з нягучным, але надзвычайным выразным голасам. Неаспрэчна, ён многае зрабіў для культуры нашага Магілёва. А споўнілася 6 яму сёлета 110 гадоў.

Міхаіл РЫСЬКОЎ,
гісторык

Фота з архіва бібліятэкі

Куды “ходзяць” танцы?

Этнахарэолаг Мікола Козенка ўзнагароджаны медалём Францыска Скарыны за шматгадовую плённую працу ў сферах культуры і адукацыі. Ён з’яўляецца аўтарам ідэі і мастацкім кіраўніком Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня”. За больш чым 20 гадоў яго існавання ў рэгіёнах Беларусі пашырыўся фальклорны рух, заснаваны на прынцыпах сцверджаных фестывалем — выяўленне, аднаўленне, перайманне і папулярызаванне традыцыйнага беларускага мастацтва. Мікола Аляксеевіч выкладаў беларускія традыцыйныя танцы ва Універсітэце культуры, зараз працуе ў Цэнтры дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі “Ветразь” і ў Школе традыцыйнага мастацтва (г. Мінск), а таксама вучыць дзяцей з Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь, фальклорнага гурта “Берагіня” школы вёскі Мётча (Барысаўскі раён). Аўтар шматлікіх навуковых публікацый. Харэограф падзяліўся з “К” меркаваннем пра беларускую танцавальную культуру.

— Скажыце, ці было атрыманне медаля Францыска Скарыны для вас нечаканасцю?

— Маю кандыдатуру на ўзнагароду прапанаваў Беларускі саюз музычных дзеячў, дакументы рыхтаваў Цэнтр дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі “Ветразь”. Медалём не даецца за нейкае пэўнае дасягненне, хутчэй па скупнасці заслуг.

— Ці памятаеце вы танцавальныя вечарыны з дзяцінства?

— Я нарадзіўся ў 1951-м годзе ў вёсцы Целяпун Мазырскага раёна. Зараз яна ўжо ў складзе Мазыра. Недалёка ёсць вёска Козенкі, і я жартую, што яе назвалі ў мой гонар. Але там людзей з маім прозвішчам ужо няма. А маё знаёмства з народнымі танцамі адбылося на вяселлях маіх старэйшых братоў і сястры. Там танчылі ўсе: і моладзь, і людзі сталага веку, і жанчыны, і мужчыны. Калі вяселле было ўлетку, танцавалі на вуліцы і ў двары, а зімой — у хаце, якую спецыяльна для гэтага наймалі. У нас любілі хуткія танцы — Лявоніху, Барыню, Сербянку і асабліва польку. На вяселлях яе танцавалі шмат разоў. Сярод больш павольных, умераных танцаў памятаю Кракавяк, “Падыспан”, Карапет... Памятаю таксама, што скакалі і праз палкі. А павольным танцам быў вальс. Так што я назіраў танцы разнастайныя і па кампазіцыі, і па лексіцы, і па выканавым складзе. Танцам акампавала, як у нас казалі, “духавая музыка” — ансамбль з кларнета, трубы, вялікага барабана і “вялікай трубы”. У нас да гэтага складу далучалася і скрыпка. Гэты ж ансамбль іграў на танцавальных вечарынах падчас прастольных святаў, дзе я таксама бываў.

— З якога года вы пачалі запісваць танцы ў экспедыцыях?

— У 1974 — 1978 гадах я вучыўся ў Маскоўскім інстытуце культуры. Выкладчыца, Клаўдзія Пятроўна Макарава, адразу скіравала мяне на наступную работу, у тым ліку на збор матэрыялу “ў полі”. Ездзіў я пераважна па Беларусі. Рабіў рукапісныя нататкі, бо апараты для запісу відэаматэрыялаў тады яшчэ не меў. Першая камера ў мяне з’явілася ў 1988 годзе,

Мікола Козенка з вучнямі Школы традыцыйнага мастацтва.

ногі гудзелі. Рассудзіце, калі ласка, гэту спрэчку.

— Па-першае, я вельмі рады, што пастае столькі моладзевых танцавальных ініцыятыў. І галоўнае, што гэтая ініцыятыва ідзе знізу, а не зверху, як раней, калі яна не надта ўспрымалася. А што тычыцца вашага пытання,

шалёным танцам. Танцы ж умеранага і павольнага тэмпаў выконваліся больш стрымана, далікатна, з годнасцю. Так што, мяркую, сучасным гарадскім выканаўцам народных танцаў трэба не спрачацца, а знайсці тую гармонію, якая панавала ў свой час на вясковых вечарынах.

— А як наконіць іншых традыцыйнай танцавальнай манеры, стаўсункаў у танцавальнай пары?

— Сёння ў танцы хлопец пачынае ад патыліцы да пятак нешта шукаць у дзяўчыны на спіне. А старэйшыя жанчыны кажуць: “Мая спіна не гармонік, каб на ёй іграць”. Была вельмі вялікая самапавага ў дзяўчат, яны стваралі такую аўру нейкай таямнічасці, што хлопец і сам сабе не дазваляў разбэшчанаці. Бабулі кажуць: “Хлопец трымаў мяне культурна”.

Я назіраю за танцорамі, часта яны ці то нахіляюцца адно да другога праз увесь танец, ці то адкідаюцца назад. А спіна ўвесь танец павінна быць роўнай, у натуральнай паставе! Нахіл нефізіялагічны, праз нейкі час такога танца будзе хворая спіна. Можна нахіліцца, каб эмацыяна прыгупнуць, паказаць настрой і прадэманстраваць пэўны характар, галоўнае — жывот на каленку не класіі. Ішчэ часам танчаць на выпрастаных нагах. Усё ж у беларускіх танцах ногі павінны быць прысагнутыя, а крокі нешырокія.

— Ці моцныя рэгіянальныя адрозненні беларускіх танцаў?

— Шматгадовы вопыт палівай работы ва ўсіх рэгіёнах Беларусі дазваляе мне сцвярджаць, што сапраўды моцныя. У першую чаргу гэта тычыцца танцаў абрадавага пласта. Абрадавы фальклор трывала замацаваны за пэўнай мясцовасцю і не мігрыруе. Узоры абрадавага фальклору, у тым ліку і танцавальнага, не пераймаюцца іншымі супольнасцямі. Яны або існуюць менавіта ў тым выглядзе, які прыняты ў далёзнай мясцовасці, або проста знікаюць, калі па тых ці іншых прычынах разбураюцца ўмовы існавання самой супольнасці. Так атрымліваецца перш за ўсё з прычыны перасялення людзей у іншыя культурныя арэолы, дзе мясцовае насельніцтва мае свае абрадавыя нормы і не прымае нормы перасяленцаў. Як тут не ўспомніць хаця б наступствы Чарнобыльскай трагедыі!

— Вы шмат вучыце зацікаўленую моладзь, аматараў. А як наконіць прафесійнай адукацыі?

— На жаль, беларускія традыцыйныя танцы ў нас нідзе не выкладаюць як асобны прадмет. Кафедра харэаграфіі ва Універсітэце культуры (кіраўнік Святлана Гуткоўская) мае чатыры кірункі: эстрадны танец, балны танец, народны танец і сучасная харэаграфія. У межах накірунка “народны танец” вывучаюць танцы народкаў свету, і зусім няшмат гадзін адведзена беларускім, і то не народным, а сімвалічным, дзе любую музыку дай — і будзе так званы беларускі танец. А на кафедры этналогіі і фальклору (кіраўнік Вячаслаў Калашэй), дзе якраз існуе прафесійная і шкolasкая танцавальная да аўтэнтычнай народнай культуры беларусаў, увесь час скарачаюцца гадзіны. Становіцца, на жаль, сумнае.

— Ці моцныя рэгіянальныя адрозненні беларускіх танцаў? — Шматгадовы вопыт палівай работы ва ўсіх рэгіёнах Беларусі дазваляе мне сцвярджаць, што сапраўды моцныя. У першую чаргу гэта тычыцца танцаў абрадавага пласта. Абрадавы фальклор трывала замацаваны за пэўнай мясцовасцю і не мігрыруе. Узоры абрадавага фальклору, у тым ліку і танцавальнага, не пераймаюцца іншымі супольнасцямі. Яны або існуюць менавіта ў тым выглядзе, які прыняты ў далёзнай мясцовасці, або проста знікаюць, калі па тых ці іншых прычынах разбураюцца ўмовы існавання самой супольнасці. Так атрымліваецца перш за ўсё з прычыны перасялення людзей у іншыя культурныя арэолы, дзе мясцовае насельніцтва мае свае абрадавыя нормы і не прымае нормы перасяленцаў. Як тут не ўспомніць хаця б наступствы Чарнобыльскай трагедыі!

— Вы шмат вучыце зацікаўленую моладзь, аматараў. А як наконіць прафесійнай адукацыі?

— На жаль, беларускія традыцыйныя танцы ў нас нідзе не выкладаюць як асобны прадмет. Кафедра харэаграфіі ва Універсітэце культуры (кіраўнік Святлана Гуткоўская) мае чатыры кірункі: эстрадны танец, балны танец, народны танец і сучасная харэаграфія. У межах накірунка “народны танец” вывучаюць танцы народкаў свету, і зусім няшмат гадзін адведзена беларускім, і то не народным, а сімвалічным, дзе любую музыку дай — і будзе так званы беларускі танец. А на кафедры этналогіі і фальклору (кіраўнік Вячаслаў Калашэй), дзе якраз існуе прафесійная і шкolasкая танцавальная да аўтэнтычнай народнай культуры беларусаў, увесь час скарачаюцца гадзіны. Становіцца, на жаль, сумнае.

Алена ЛЯШКЕВІЧ,
супрацоўніца Цэнтра
даследаванняў беларускай
культуры, мовы і літаратуры
НАН Беларусі
Фота аўтара

На занятках.

галанцкая. Зараз у мяне велізарны архіў, у якім налічваецца больш за 1,5 тысячы адзінак відэазапісаў беларускіх аўтэнтычных танцаў, зробленых ва ўсіх рэгіёнах Беларусі. Архіў я патроху апрацоўваю, паралельна займаючыся іншымі справамі: фестывалі, разнастайнымі праектамі, выкладчыцкай дзейнасцю.

— Сярод гарадскіх аматараў традыцыйных танцаў не спыняюцца дыскусіі, як жа даўней рухаліся ў танцы: ці то плаўна, каб не стамацца за ўсю вечарынку, ці то хутка, каб аж

то тут проста трэ-ля-ля, як праходзілі вясковыя танцавальныя вечарыны. Яны ладзіліся такім чынам, каб хуткія і павольныя танцы чаргаваліся, каб можна было і спрыт паказаць, і адпачынаць сабе даць. Аднак, моладзь больш любіла хуткія танцы. Мне ў экспедыцыях старэйшыя жанчыны расказвалі, як яны танчылі ў маладосці: “Мы жыва танцавалі, вельмі хутка. А польку як урэжам, дык сем сарочак трэба збегач памяняць за вечар”. Нездарма ў нас польку называюць

(Заканчэне.
Пачатак у № 47)

Савецкія газеты часта і маляўніча пісалі пра невясёлае становішча беларусаў на тэрыторыях, якія адышлі да Польшчы па ўмовах Рыжскага міру. Дыскрымінацыя, прыгнёт, галеча... Сярод тых, хто найбольш цяпеў ад санацыйнага рэжыму, была і беларуская творчая інтэлігенцыя.

І таму многія яе прадстаўнікі сустралі савецкія войскі з надзеяй. Тым болей, у шэрагах удзельнікаў вызваленчага паходу былі не толькі салдаты, але і вядомыя пісьменнікі. Іх улада выкарыстоўвала ў якасці ідэалагічнай зброі — і даволі паспяхова.

**ВЕРШЫ
НА ТУРЭМНЫХ
СЦЕНАХ**

У Заходняй Беларусі хоць і не дайшло да расстрэлу паэтаў, але многім з іх давялося зведаць, што такое вязніца. У сумнаведомых віленскіх Лукішках у розны час сядзелі Максім Танк, Піліп Пестрак, Валянцін Таўлай, Міхась Машара, Аляксей Дубровіч ды іншыя. Паэт Мікола Засім у 1925 годзе патрапіў у пружанскую турму. Рэпрэсіі зналі тысячы актывістаў беларускіх партый і грамадскіх арганізацый. Напрыклад, выдатны публіцыст Антон Луцкевіч быў пазбаўлены права выкладаць беларускую літаратуру...

Пра жорсткую палітыку паланізацыі ў дачыненні да беларусаў сведчыць статыстыка. У дакладнай запіску намесніка наркама асветы БССР К.С. Чарнова аб стане народнай адукацыі ў Заходняй Беларусі ад 25.10.39 (апублікаваная ў зборніку “Ты з Заходняй, я з Усходняй нашай Беларусі...” (“Беларуская навука”, Мн., 2009) прыведзены такія дадзеныя: “Пачатковыя школы. На тэрыторыі чатырох абласцей Заходняй Беларусі маецца 6199 пачатковых (т.э. пайшхных) школ, у якіх вучыцца 804472 вучні. З іх у горадзе 1142 школы і ў вёсцы 5057... з іх польскіх — 5932, рускіх — 3, яўрэйскіх — 263, нямецкіх — 1, беларускіх — няма”.

Таму і не дзіва, што ў такіх умовах літаратары Заходняй Беларусі марылі пра зусім іншае стаўленне да сябе з боку ўладаў, якое — так яны верылі — было ў БССР. З ёю яны заўсёды адчувалі духоўную сувязь, наглядзячы на мяжу. Напрыклад, Валянцін Таўлай у артыкуле “Творчасць Янкі Купалы ў барацьбе за ўз’яднанне беларускага народа” сцвярджаў, што радкі Пес-

Напярэдадні Народнага сходу вуліцы заходнебеларускіх гарадоў запоўніла агітацыя.

“Яны мужна пераносілі ўсе нягоды...”

Работнікі культуры ў пошуку ў Заходнюю Беларусь

Сярод ганаровых гасцей сходу былі і народныя пісьменнікі.

няра не раз з’яўляліся на сценах польскіх астрагоў.

Пра тую беларусізацыю, якая адбывалася ў БССР і прывяла да небывалага раней нацыянальнага ўздыму, за заходняй мяжой дзеячы культуры маглі толькі марыць. І далёка не ўсе ўсведамлялі, што ўздым быў нядоўгім. Напачатку 30-х палітычны клімат у БССР стаў рэзка мяняцца.

Ясна, што на сустрэчах з жыхарамі Заходняй Беларусі ніхто з пісьменнікаў не казаў пра рэальнае становішча ў рэспубліцы. Вядома, пра многае тады не ведалі і самі вызваленыя. Скажам, пра “Ноч расстраляных паэтаў”, пра сакрэтны ліст, які ў лістападзе 1938 года адрывіў Сталіну першы сакратар ЦК КП (б) Беларусі Панамарэнка — з прапановай усаць новую хвалю рэпрэсіі ў дачыненні да беларускіх пісьменнікаў.

У тым ліку, быў прадугледжаны арышт нават саміх Купалы і Коласа.

ЛУЧНАСЦЬ ЛЁСУ

Толькі рашэнне Масквы выратавала беларускіх пісьменнікаў — яна гэтым разам абрала пернік, а не бізун. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР ад 31 студзеня 1939 годзе сем літаратараў з БССР за “поспехі і дасягненні ў развіцці савецкай літаратуры” атрымалі ўрадавыя ўзнагароды: Янка Купала і Якуб Колас — ордэны Леніна, Змітрок Бядуля, Міхась Лынькоў і Эдуард Самуйлёнак — ордэны Працоўнага Чырвонага Сцяга, Пётр Глебка і Пятрус Броўка — ордэны “Знак Пашаны”.

Аднаго з найбуйнейшых празаікаў таго часу Кузьмы Чорнага ў гэтым спісе быць не магло. Найвялік-

шым шчасцем для яго стала магчымасць хаць б ізноў апыгнуцца на волі — пасля 8-месячнага знаходжання ў мінскай турме.

У сваіх мемуарах ён пакінуў страшны запіс, які сведчыць пра лучнасць лёсу беларускіх літаратараў з Захаду і Усходу: “Аўторак. У нядзелю ўвечары Пестрак раскажаў Лужаніну, як яго мучылі ў польскай турме. Алаўкі паміж пальцаў, памтавалі вяду праз нос, білі гульмавым кіем, замыкалі рукі ў кайданы. Я слухаў. Пестрак умеє цікава раскажаць. У яжоўскай турме ў Менску ўвосень 1938 г. мяне саджалі на кол, білі вялікім жалезным ключом на галаве і паліваві збітае месца халоднай вадой, паднімали і кідалі на рэйку, білі палікам на голым жываце, устаўлялі ў вушы папярковыя трубы і раўлі ў іх на ўсё горла, уганялі ў камеру з паўкамі...”

Мяркуючы па ўсім, толькі прызыў у 1939 годзе ў войска выратаваў ад арышту маладых літаратараў і крытыкаў Уладзіміра Кандрацёна, Івана Казеку, Івана Грамовіча, Аляксандра Бачылу і Пімена Панчанку (з верасня 1939 года па студзень 1946 года ён служыў спецыяльным карэспандэнтам і пісьменнікам у армейскіх газетах).

Бадай усе беларускія літаратары перажылі арышты блізкіх, сяброў і калег. Бадай кожны разумее, як блізка ў гэтыя гады прайшла ад іх смерць. Таму, наступваючы на горла ўласнай песні, яны ва ўнісон славілі партыю і Сталіна. Тым больш, уз’яднанне Беларусі многія падцам шчыра ўспрымалі як аднаўленне справядлівасці і спраўджанне доўгачаканай заповітнай мары.

8 кастрычніка 1939 года Якуб Колас разам з цэлай брыгадай іншых пісьменнікаў (Міхась Клімковіч, Змітрок Бядуля, Зелік Аксельрод, Янка Маўр, Макар Паслядовіч...) выехаў у Заходнюю Беларусь для правядзення творчых вечароў і ўдзелу ў папярыхтоўцы выбараў у Народны сход. Цягам наступнага тыдня дэлегацыя наведвала Стоўбцы, Ваўкавыск, некалькі дзён прабываў у Бяластоку.

Першая літаратурная сустрэча ў Бяластоку адбылася ў тэатры “Апалон”. На ёй выступілі Якуб Колас, Змітрок Бядуля, Міхась Клімковіч, а таксама Янка Купала. Не адгукнуцца на такую падзею, як уз’яднанне, народны паэт не мог. І публіцы ў той вечар быў прэзентаваны новы цыкл “На заходнебеларускія матывы”:

*Накарміліся панскаю
ласкай,
Горкіх слёз напіліся
дасыта.
Што здавалася учора
ішчэ казкай,
Прыйшло сёння у сонцы
спавітым.*

У часе паездкі члены брыгады сустраліся з працоўнымі Заходняй Беларусі, праводзілі літаратурныя вечары. 21 кастрычніка беларускія пісьменнікі і кампазітары выступілі на сустрэчы з бяластоцкай інтэлігенцыяй. Менавіта там Якуб Колас прачытаў новы верш “Свайму народу”. Сёння яго вельмі часта цытуюць, і асабліва ралкі “На прастор, на шырокі разлог выхадзі, мой народ, грамадою”. Аднак там ёсць і іншыя — пра іх цяпер лічаць за лепшае не ўзгадваць:

*...Дзі ж смела і ясна
ўпярод
Разам з намі дарогай
адзінай:
Мудры Сталін вядзе
свой народ
Самай вернай і проста
пучынай...*

Наколькі шчырым быў паэт у далдзеным выпадку? Сёння пра гэта цяжка сказаць. Але не выклікае сум-

неваў адно: уз’яднанне Беларусі ён, як і бадай што ўсе ягоныя калегі, успрыняў з радасным сэрцам.

СХОД У ТЭАТРЫ

Пачатак Народнага сходу Заходняй Беларусі быў запланаваны на 28 кастрычніка. Месцам дзеяння стаў гарадскі тэатр у Бяластоку. 926 кандыдатаў у ягонай залы ўз’яднанне ледзьве размясціліся ў ягонай залы. А былі ж яшчэ і ганаровыя госці! У іх лік — што асабліва акцэнтавалася падчас сходу — патрапілі і народныя паэты Беларусі Янка Купала і Якуб Колас.

Як і кожная палітычная падзея таго часу, сход меў і культурны складнік. Свята ладзілася на пляцоўцы перад тэатрам. Ансамбль беларускай песні і танца Белдзяржфілармоніі ладзіў свой выступ наўраст на бруку.

Дэкларацыя пра ўстаўленне савецкай улады на ўсёй тэрыторыі Заходняй Беларусі і далучэнне гэтых зямель да БССР была прынята бадай аднагалосна. Пасля вяртання з Бяластока ў Мінск Якуб Колас пісаў рускаму літаратуру Сяргею Гардзешкаму: “Потрясающее, глубоко волнующее впечатление произвело это собрание. Мне никогда еще не случалось видеть такой сцены, такой народной, где бы с такой силой изливалась душа народа, его горякая обида, нанесённая подлыми, глупыми, спесивыми угнетателями... Меня также глубоко взволновало и то обстоятельство, что белорусский народ не забыл и своих певцов, меня и Купала, и выразил нам громко свою признательность. Никогда не забудутся эти великие, подлинно исторические дни...”

А ўжо 15 лістапада паэты і пісьменнікі Заходняй Беларусі здалілі зваротны візіт. У сустрэчы са студэнтамі і выкладчыкамі Мінскага педінстытута імя М. Горькага ўзялі ўдзел Максім Танк, Піліп Пестрак, Ніна Тарас, Міхась Машара, Анатоль Іверс... Усе яны — перакананыя камуністы. Дзякуючы з іх прыход улады аднадушчаў азначаў канец пераследу і напругалоднага існавання — якое вёў у апошнія гады, да прыкладу, той жа Машара, ледзь ледзь здабываючы сабе пракарм як просты селянін. Перад імі адкрываліся новыя перспектывы: публікацыі, пасады, ільготы...

А вось тыя пісьменнікі ў Заходняй Беларусі, якія прыхільнікам камуністычнай ідэалогіі не з’яўляліся, нічога добрага, вядома, не чакала. Многія з іх спрабавалі налазіць з новай уладай адносіны. Але ў большасці выпадкаў — марна. Ім было наканавана перажыць тое самае, што і калегам з БССР — чарговую хвалю рэпрэсіі.

**Зміцер ДРОЗД,
гісторык-архівіст**

(Працяг.
Пачатак у №№ 43 — 48)

ДЛЯ БАЯВОГА НАСТРОЮ

На Аб'яднанай Алмацінскай студыі аздаваны з фронту Корш-Саблін зняў дзве наведлы для чарвогага “Баявога кінаборнік” — з адпаведнай антыфашыскай тэматыкай.

У “Пчошы” дзв’яць чынка заводзіць фашыстаў-дыверсантаў, пераапраанутых у форму чырвонаармейцаў, у балота, дзе тых выкрываюць партызаны. У галоўнай ролі Яніна Жаймо — славуэта Папюшкі з аднайменнага перадавазнага фільма. Родам з Ваўкавыска.

Другую наведлу, “На заклік маці”, здымалі разам Корш-Саблін і Юрый Гарыч. У галоўнай ролі — вельмі папулярны артыст, яшчэ адзін наш зямляк Пётр Алеінік. Побач з ім — Пётр Сабалеўскі, Барыс Біліноў. Тэксты песень, якія там гучалі, напісаў Пятрусь Броўка.

Наведлы захоўваюцца ў кінаархіве, але на экраны, як сведчыць энцыклапедыя, не выйшлі. Чаму? Цяпер гэта, гэўна, ужо і не дазнацца.

У 43-м Корш па сваім сцэнарным плане паставіў “Беларускі кінаканцэрт”. Там дэкламавалі, спявалі і танчылі ўдзельнікі Докалы мастацтва БССР, якая праходзіла ў Маскве за год да пачатку вайны.

На экране — ваякісты Ларыса Александровская, Арсэн Арсэнка і Рыга Млодэк, артыст драмы Леанід Рахленка, балерына Аляксандра Нікалаева — ёй з партнёрам танец “Юрочка” паставіў сам Ігар Майсееў. Расстражаны фільм, які і іншыя падобныя кінаканцэрты, вазлі і паказвалі на франтавых пазіцыях.

З КАМЕРАЙ НА ПЕРАДАВОЙ

Але з чэрвеня 41-га галоўнай задачай савецкага кіно стала ваенная хроніка.

На базе Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў нашы кінамастаграфы хаця і не рэгулярна, але выпускалі кіначасопіс “Савецкая Беларусь”. Матэрыял: хроніка з партызанскіх зон і праца эвакуяваных заводаў па закліку “Усё для фронту, усё для Перамогі!”

Нашы аператары ўваходзілі ў лік 257 франтавых хронікараў. Яны з камерамі “Аймо”, якія працавалі ад спружыннага заводу, і шпулямі стужкі на тры хвіліны здымалі баі на перадавых пазіцыях, на ўсіх франтах.

Кожныя пяты з іх загінуў як ваяр.

Наш аператар Марыя Сухова не раз паначак лётала на ПО-2 у намячкі тыл, да партызан. За год да Перамогі яна загінула, як гаворыцца, “на баявым пасту”: здымала легендарны прарыў Ушацкай блакады. Калегі прывыклі ёй дакументальнік “Марыя”. Гэты эпізод рэканструяваны і ў мастацкім фільме “Глыбокая плынь” рэжысэрамі Маргарытай Касымавай і Іванам Паўлавым.

Пра франтавых аператараў яшчэ пры іх жыцці паспеў зняць фільм “Ад зор чэрвеньскіх” наш дакументаліст Уладзімір Цяслюк-малодшы — сын франтавога кінааператара Уладзіміра Паўлавіча Цяслюка.

У Мінску пакоі хронікі з 1944-га да 1966-га месціліся на першым паверсе Чырвонага касцёла — з вокнамі на цяперашні сквер з фантанам. А ў двары ў цёглае надвор’е пад базам сядзелі на лавачцы ды пасматывалі вольныя ад камандзіровак аператары — ветэраны вайны Юрый Бароўскі, Георгій Удавенкаў, Генрых Лейбман, Венедзікт Арлоў, Уладзімір Пужэвіч, Уладзімір Цяслюк, Міхаіл Бараў, Яўген Сакалоў.

Радзей адпачывалі тут франтавікі-рэжысёры Фёдар Ястрабаў, Чэслаў Цялюўскі — яны маніравалі свой матэрыял.

Больш-менш ацалелымі выглядаюць Дом Чырвонай арміі, Оперны тэатр, Дом Урада і побач — Чырвоны касцёл.

Ён па прамым прызначэнні служыў з асячэння ў 1910-м да Першай сусветнай вайны і яшчэ два з нечым гады пры “апошніх” немцах. Цяпер стаюць спустошаны, няўтульны.

Вось у ім і прапанавана — без вар’янтаў! — размясціцца кінастудыя. Часова. Але, як аказалася, больш чым на 20 гадоў.

Корш здымае ваенную форму, прыязджае ў разбураны Мінск, селіцца на паўночна-ўсходняй ускраіне ў пакоі

пасля трох гадоў знявечча? Ці варта сумнявацца, што ніякіх вольных сродкаў урад не меў? Ці варта даводзіць, што стварэнне мастацкага фільма не было першаснай праблемай у тагачаснай гаротнай Беларусі? Але “Новы дом” у пастаноўцы Корша ў вытворчасць усё ж запусцілі!

Таварышам па палону прысвечаны радкі Аркадзя Куляшова на помніку, які стаіць на скаржэванні мінскіх вуліц Якуба Коласа і Калініна: *Ковром прыкрыта, саткана*

Безвестность тех безвременных смертей.

Гэта ў памяць пра яго і ягоных таварышаў з такім жа трагічным лёсам узвёў іерэй Алег Кунцэвіч царкву на месцы сумнавядомага Шталага № 352 у Кундаўшчыне.

Часта мільгаціць на экранах кадры хронікі: рэйхсфюрэр СС Гімлер аглядае лагер палонных. Ёсць меркаванні, што яны знятыя ў Шталагу пад Мінскам. Значыць, нездзе сярод гэтых пакунікаў і малалды салдаці Барыс Папоў... Дарэчы, калі пішуцца гэтыя радкі, Барыс Антонавіч адзіны жывы з таго студыйнага стэнда ветэранаў — апошні...

У кінабіяграфіі Аляксандра Якаўлевіча Карпава сярод фільмаў пра вайну большая частка — экранізацыя прозы Васіля Быкава. Гэта мае

Ужо толькі пералік фільмаў, якія Уладзімір Андрэевіч Дзяменцёў аздабляў як мастак-пастаноўчык, сведчыць аб яго тэматычнай схільнасці: “Вуліца малодшага сына”, “Трэція ракета”, “Праз могілкі”, “Іван Макаравіч”, “Башка”, “Брагушка”, “Час абраў нас”, “Трэція не далася”, “У жніўні 44-га”, “Знак быды”.

Былы афіцэр-разведчык, ён узтуэнена адчуваў сябе на “тэртгоры вайны”.

Ветэраны-башкі з фатаграфій глядзелі на сыноў, якія працягнулі іх шлях у кіно і хадзілі міма таго стэнда: Аляксандра Карпава-малодшага, Уладзіміра Цяслюка-малодшага, Віктара Шульмана.

А ў т/а “Тэлефільм” Дзяржтэлерадыё БССР тры ветэраны вайны прадстаўлялі тры роды войск.

Стваральнік і першы кіраўнік аб’яднання Рыгор Іванавіч Глухоўскі ў гады вайны — авіяцыйны тэхнік.

Дырэктар здымачных груп, у тым ліку маіх, Барыс Эдуардавіч Неўскі — артылерыст. Дарэчы, ён і першы дырэктар нашых славуцых “Песняроў”.

Дырэктар фільмаў, мой партнёр і сябра Леў Мікалаевіч Кузьміцкі — былы юнга Дунайскай флатыліі.

А іншы дырэктар, з якім давялося рабіць арганізатарскую складаную філію — Марыя Давыдаўна Ягалініна — ленинградская блакадніца.

Усе выдатныя працаўнікі, добрыя таварышы, душэўныя людзі. Усіх люблю і памятаю.

Ні адзін фільм, ні адна перадача пра вызваленне Мінска 3 ліпеня 44-га не абыходзіцца без гэтага кадра: з франтона Дома Урада ляціць уніз вялікі докарматыўны круг са свастыкай. Нехта ж злодзей яго зняў!

Зразумела, да здымкі трэба рыхтавацца. Але ні ў верхалазаву, ні ў аператара мабільныя тэлефоны, каб змовіцца, выпадку не было. Немагчыма і дакрычыцца. Значыць, гэта задума і папярэдняя дамоўленасць: аператар з плочы махне — і толькі талы рабочыя скінучу свастыку.

І вось аператар на плочы ставіць камеру на штатыву, накручвае яе спружынны завод, наводзіць фокус, рэпешіруе вертыкальную панараму, уключае камеру — і робіць усюма. Фашысцкая эмблема ляціць уніз.

Прозвішча аператара, франтавыя здымкі якога ўвайшлі ў стужкі “Разгром немцаў пад Масквой”, “Вызваленне Савецкай Беларусі”, у франтавыя кіначасопісы, — Міхаіл Саміёнавіч Бараў.

Вось так ён незаўжды ўвайшоў у гісторыю.

Вось так уваходзіць у гісторыю.

Вось так гісторыя пішацца. **Уладзімір АРЛОЎ, кінарэжысёр**
Фота з архіва аўтара і з Сеціва

Муза з кінакамерай “Аймо”

Да 95-годдзя беларускага кіно

Аляксандр Карпаў.

Уладзімір Дзяменцёў.

Уладзімір Цяслюк.

Іосіф Шульман.

Іосіф Вейняровіч.

У 56-м, толькі прыйшоўшы ў кіно, я ўсіх іх напаткаў у росквіце сілі! Паступова, адзін за адным, яны сыходзілі... спачатку на пенсію.

Пашчасліва мне пазнаёміцца і з тымі рэжысэрамі-франтавікамі, якія прыйшлі на “Беларусьфільм” ужо пасля вайны. Сярод іх — Іосіф Шульман, Аляксандр Карпаў, Мікалай Фігуроўскі, Рычард Віктараў, Пётр Васілеўскі. Да фільма Віктарава “Каханая” ў 1964-м я напісаў на музыку Глебава тэкст сваёй першай песні “На світанку”.

А з Карпавым шмат гадоў працавалі плычо да плычо ў Саюзе кінамастаграфістаў: ён быў старшынёй праўлення, я ачоляў секцыю тэлевізійнага кіно.

НОВЫ ДОМ

У 1944 годзе беларускія кінамастаграфы вяртаюцца з эвакуацыі. Але ім указана: не ў Ленінград вяртацца, а ў Мінск!

Горад зруйнаваны, пашкоджаны і недабудаваны павільнёны будучай кінастудыі. Ды і прэтэндаваць на іх забаронена — там пасля Перамогі размесціцца вельма завод.

Прыватнага дамка. Пасля вуліцу назавуць яго імем. На дамку прымаюць мемарыяльную шыльду... Сёння там шматпаверховікі, і тая незабудаваная колыска вулічка да непазнавальнасці змянілася. Але яна назаўжды захаваная ў маім фільме 2000 года “Разам з ім”.

Пісьменнік Мікола Садковіч сумесна з Коршам маніруюць хроніку і выпускаюць пераможны дакументальнік “Вызваленне Савецкай Беларусі”.

А цяпер павучальнае: пра скаргі і “немагчымасці” ў творчасці. Калі сёння кінамастаграфісты спаस्याюцца на адсутнасць сродкаў для рэалізацыі іх задум, я прыводжу ў прыклад фільм “Новы дом”.

Ён выйшаў на экраны СССР у сярэдзіне 1947-га. А да таго года было расстражываць яго для паказу па ўсім Саюзе, а да таго — зняць, а яшчэ раней — пераканаць уладу, што такі фільм трэба тэрмінова ствараць. А найперш — напісаць сцэнарый на гэтую ўзнаўленя!

Мінімум паўтара, а тое і два гады на усё гэта патрэбна. Ці варта казаць, які выглядала рэспубліка, у якім эканамічным становішчы знаходзілася

Ёсць аб чым сёння задумачца — і творцам, і фінансістам.

БАЦЬКІ І ДЗЕЦІ

У невялікім светлым холе “Беларусьфільма” ў 70-я гады з’явіўся стэнд з фатаграфіямі працаўнікоў студыі — удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны. Іх было дзясяткі чатыры. Жалобная стужачка вісела толькі на адной: на фота Марыі Сухайвай.

Астатнія — жывыя і працавітныя — хадзілі міма, па тым жа калідоры.

Чалавек, які адыграў вяршальную ролю ў маім лёсе, выклікаўшы мяне з Гродна ў Мінск працаваць на кінастудыі — **Саміён Ісакавіч Тульман**, дырэктар самых складаных паставачных фільмаў.

Ён не проста ўдзельнік вайны, ён яе інвалід. На лясной галаве праглядалася ямачка — зацягнутая скурай частка прабітага чэрапа. Выдатны арганізатар, дабрадушны чалавек з тонкім паучушым гумаром, ён не так даўно паішоў з жыцця, дажыўшы ледзь не да ста.

Доўгія гады галоўным інжынерам “Беларусьфільма” працаваў **Барыс Антонавіч Папоў**. Гэта яму і яго гаротным

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". Новы раздзел — "Сусвет Язэпа Драздовіча".
Выставы:
■ Выстава "Аман: жамчужына Усходу. Рамесная спадчына" з калекцыі Нацыянальнага музея Султана Аман — да 19 студзеня 2020 года.
■ Выстава "Рускі імпрэсіянізм" —

да 10 студзеня 2020 года.
■ Выстава "Шрага Царфін. Рух да святла" — да 19 лютага 2020 года.
■ Выстава "Зайсёды гатовы, храбрыя чужыцы..." Мастак і вобраз Прорысы і абразы XVIII — XIX стст. — да 1 лютага 2020 года.
■ Выстава "Прашу прыняць у дар..." (дары і бескарыслівыя перадачы музею. 1999 — 2019) — да 12 снежня.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАў. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВА ХІХ СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразу традыцыйнага ручніка.
■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломалляценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытнае Беларускае".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст."

У МІНСКА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ОЖИВНО НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:
магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Праспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.
кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.
Праспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Праспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
■ Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
Выставы:
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Ад рымскага дзюрыя да беларускага рубля".
■ Выстава "Усход — Заход" (калекцыя твораў усходняга і заходнеўрапейскага мастацтва князю Дандуковым-Карскавым — да 12 студзеня 2020 года.)
■ Выстава па выніках XVI Латвійскага трыенале медальернага мастацтва — да 12 снежня.
■ Навагодні выставачны праект "Музей ёланчых цацак" — да 20 студзеня 2020 года.
■ Выстава мастака-пастаноўчыка Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра Іліі Падкапаева "ХРАНАТОП 2.1... Прастора/ час 2.1" (у галерэі музея).

■ Атракцыён "Лазеры квест".
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускай земле".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст.". "Беларуская музычная культура XX ст.". "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".
■ Выстава "Масонская калекцыя Вацлава Федаровіча" — да 13 снежня.
■ Выстава "Станіслаў Манюшка. 18 гадоў каханя і творчасці ў Вільні" — да 10 студзеня 2020 года.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Стараўленская, 14.
Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Вялікі людзі ў фарфоры" — да 15 снежня.
Майстар-класы:
■ Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўны музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Свардлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінамастацтва".
■ Выстава "Саларыс. Данатас Банініс" — да 8 снежня.
■ Выстава "Горад над вольнай Навой" (блакадная графіка мастака Аляксандра Блэка са збору Дзяржаўнага цэнтральнага музея сучаснай гісторыі Расіі) — з 12 да 22 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг.".
■ Выстава "Беларускі рубель. Гісторыя ў чвэрць стагоддзя" — да 21 снежня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдка віды жывёл".
■ Выстава "Магія дзікіх птушак" — да 1 лютага 2020 года.
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".

Каляднага конкурсу вакалістаў). Дырыжор — Андрэй Галанаў.

Х Мінскі міжнародны Калядны оперны форум
■ 12 — "Князь Ігар" (опера ў 2-х дзеях з пралогом і эпілогом) А.Барадзіна. Дырыжор — Аляксандр Анісімаў. Прэм'ера.
■ 13 — Viva la mama! ("Няхай жыве мама!") (опера ў 2-х дзеях) Г.Данціці.
■ 14 — "Севільскі цырульнік" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Расіні (спектакль Нацыянальнай оперы Украіны).

"Час гарбаты" з фондаў музея — да 20 студзеня 2020 года.
■ Выстава "Дзівы антычных цывілізацый" — да 15 студзеня 2020 года.
■ Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.
Ратуша.
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квест "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатрылізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гоцецкім палаце Куханькі".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дзяц "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя камунікатывныя праграмы: "Таме, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Квест "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатрылізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правадзненне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.
■ Музейная фотопляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 292 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Экспазіцыя "Склен" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Выстава "Песняры зямлі беларускай. Міцкевічы: ад Адама да Канстанціна".
■ Тэматычная экскурсія і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатрылізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квест-гульні "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
■ Вішэванне ад музея, фотасесія "У дзень вясельля — у музей!"

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея
ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.
■ Абноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывалісу" (візуальная рэспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).

■ Выставачны праект з цыкла "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk" — да 29 снежня.
■ Персанальная фотарт-выстава Тамера Малака "Кандансацыя думак" — да 15 снежня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
■ Выставачны праект "Зоркі / аніматасіі ў аб'ектыве Алега Лукашэвіча і Аляксандра Аляксеева" — да 8 снежня.

■ Выстава "Дамскія штучкі" — да 20 студзеня 2020 года.
■ Выстава графічных работ "Графіка года" — да 8 снежня.
■ Міжнародная выстава сучаснага мастацтва "Мінск — Парыж" — з 13 снежня да 19 студзеня 2020 года.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярод сяброў. Гарыды-пабрацімы сталіцы Беларусі".
■ "Археалагічны артэфакты ў XII — XIX стст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
Акцыі:
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастанаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"
звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

■ Віртуальная гульні "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава графікі Эмітра Шапавалава "Папярочнае люстэрка" — да 8 снежня.

ФІЛІГЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыі:
■ "Колас часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЫСТА"
г. Мінск, вул. Герцоўна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава скульптуры, графікі і жывалісу Данііла Міле і Аляксея Урублеўскага "Крыніца" — да 8 снежня.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАУЧЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл. (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ
г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Свято куньі Міцкевічаў", "Малюкі сельскага жывалісу", "Пан Тадэвуш" праз час і галерыі".

НАРОДЗІ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава жывалісу "Пад небам Грузіі і Беларусі" — да 8 снежня.
■ Выстава твораў Марыі Пляшун "Хаос маіх думак" — да 16 снежня.
■ Фотарапект вядомага ўкраінскага дызайнера Кацярыны Потавай Ethno Fashion by Potlova — з 11 да 16 снежня.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.
■ Персанальная выстава Алесі Скарабегатай "Дактылоскапія" — да 20 снежня.
■ Калектыўная выстава дзевяці аўтараў "Кніга пляску" — да 12 снежня.
■ IV Беларускае трыенале сучаснага дэкаратывна-прыкладнага мастацтва — да 8 снежня.

ТЭАТРЫ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТЫ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парэцкай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ 8, 10 — "Стварэнне свету" (балет у 2-х дзеях) А.Пятрова. Дырыжор — Вячаслаў Чарнуха-Воліч. Прэм'ера. 8 снежня пачатак а 18-й.
■ 11 — "Маладыя галасы сусветнай оперы" (гала-канцэрт лаўрэатаў Мінскага міжнароднага

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫ ў РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.
■ 7 — "Два чароўныя парасоны" (казка для дзяцей і дарослых) Г.Х.Андэрсена. Пачатак аб 11-й.
■ 7 — "Гендарныя выкрутасы" (фантастычная камедыя вар'яцкіх становішчаў) А.Курэйчыка. Прэм'ера.
■ 8 — "Сірожа" (жыццё ў дзвюх эпохах) Ю.Чарнушкай. Прэм'ера. Пачатак а 18-й.
■ 14 — "Шлюб з ветрам" (песня ў адной дзёі) Я.Карняга, К.Аверкавай. Прэм'ера.